

SIAMO DI NUOVO INSIEME

NR. 145-146 • SERIE NOUĂ • Iunie - Septembrie 2026
REVISTA ASOCIAȚIEI ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT.
FONDATĂ ÎN 2007 • ISSN 1843-2085 • REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT.
CU SPRIJINUL FINANCIAR AL GUVERNULUI ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚII INTERETNICE

Tinerii reprezintă viitorul, ei sunt continuatorii noștri, cei cărora le încredințăm misiunea de a duce mai departe moștenirea lumii pe care generații și generații de oameni au creat-o pas cu pas. Și tot ei sunt cei de la care ne dorim să ducă mai departe identitatea italiană pe care Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. o protejează și o promovează prin eforturi continue de zeci de ani. Așadar, ne-am propus să abordăm un subiect de actualitate care îi privește direct, un subiect mult timp tabu pentru noi, dar care se cere aprofundat, având în vedere că flagelul drogurilor a cuprins societatea noastră de la categorii de vârstă foarte fragede până la cele mai înaintate. Este o problemă care necesită dezbateri permanente și nu trebuie să treacă mult timp fără a o aduce în atenție și fără a lua măsuri de educare și de prevenție cât mai concrete și mai aplicate, cât nu e prea târziu.

În acest scop, în data de 30 septembrie 2026, începând cu orele 13:00, Palatul Parlamentului va găzdui în sala „Mihai Viteazul” un eveniment dedicat prevenirii consumului de droguri în rândul tinerilor. Masa rotundă va reuni elevi, studenți, reprezentanți ai Poliției, specialiști în prevenirea și combaterea consumului și traficului de droguri, psihologi și avocați, într-o dezbateri interdisciplinară asupra unui fenomen care afectează direct sănătatea, libertatea, siguranța și viitorul tinerei generații.

Conferința va crea un cadru de dialog direct între tineri și profesioniști, în care vor fi analizate mecanismele dependenței, vulnerabilitățile psihologice care pot favoriza consumul, consecințele medicale, implicațiile juridice ale consumului și traficului de droguri, răspunderea prevăzută de lege, influența mediului social, precum și formele de intervenție și sprijin disponibile pentru prevenirea și combaterea dependenței.

Prezența psihologilor, avocaților, reprezentanților Poliției și a specialiștilor antidrog permite abordarea fenomenului din perspective complementare, astfel încât tinerii să poată înțelege nu doar pericolul substanțelor interzise, ci și mecanismele personale, sociale și juridice care pot transforma o alegere aparent episodică într-o ruptură profundă în parcursul unui om, precum și mijloacele și resursele disponibile pentru salvarea celor care au căzut deja în capcana drogurilor.

Prevenția presupune educație, discernământ, responsabilitate și acces la informație competentă. Întâlnirea din 30 septembrie 2026 își propune, înainte de toate, să ofere tinerilor posibilitatea de a întreba, de a înțelege și de a discuta direct cu profesioniștii care cunosc acest fenomen din experiența activității lor.

Împreună putem spera la un viitor mai bun!

Igiovani rappresentano il futuro, sono loro i successori cui affidiamo il compito di portare avanti l'eredità del mondo che generazioni e generazioni di persone hanno creato passo dopo passo. E vorremmo fossero proprio loro a portare avanti l'identità italiana che l'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. tutela e promuove con impegno costante da decenni. Abbiamo perciò deciso di affrontare un tema di attualità che li riguarda direttamente, un argomento a lungo considerato tabù per noi, ma che richiede un approfondimento, visto che il flagello della droga ha investito la nostra società, dalle fasce d'età più giovani fino a quelle più anziane. È un problema che richiede un dibattito costante e non deve passare troppo tempo senza che se ne parli e senza adottare misure di educazione e prevenzione quanto più concrete e mirate, prima che sia troppo tardi.

In questo senso, il 30 settembre 2026, a partire dalle ore 13:00, nella sala «Mihai Viteazul» del Palazzo del Parlamento, si terrà un evento dedicato alla prevenzione del consumo di droga tra i giovani. La tavola rotonda riunirà alunni, studenti universitari, rappresentanti della Polizia, specialisti nella prevenzione e nella lotta al

consumo e al traffico di droga, psicologi e avvocati, in un dibattito interdisciplinare su un fenomeno che incide direttamente sulla salute, la libertà, la sicurezza e sul futuro delle giovani generazioni.

La conferenza intende creare uno spazio di dialogo diretto tra giovani e professionisti, in cui siano analizzati i meccanismi di dipendenza, le vulnerabilità psicologiche che possono favorire il consumo, le conseguenze mediche, le implicazioni giuridiche del consumo e del traffico di droga, le conseguenze previste dalla legge, l'influenza dell'ambiente sociale, nonché le forme di intervento e di sostegno disponibili per la prevenzione e la lotta alla dipendenza.

La presenza di psicologi, avvocati, dei rappresentanti delle forze dell'ordine e degli specialisti antidroga permette di approcciare il fenomeno da prospettive complementari, in modo che i giovani possano comprendere non solo la pericolosità delle sostanze vietate ma anche i meccanismi personali, sociali e giuridici capaci di trasformare una scelta apparentemente sporadica in una profonda frattura nel percorso di una persona, insieme anche ai mezzi e alle risorse a disposizione per salvare quanti sono già caduti nella trappola della droga.

La prevenzione presuppone educazione, buon senso, responsabilità e accesso a un'informazione competente. L'incontro del 30 settembre 2026, innanzitutto, intende offrire ai giovani la possibilità di porre domande, di capire e di discutere direttamente con dei professionisti che conoscono questo fenomeno attraverso l'esperienza acquisita tramite le loro attività.

Insieme possiamo sperare in un futuro migliore!

de
Ioana Grosaru

traduzione
Clara Mitola

Dialog pentru viitor

Un dialogo per il futuro

CÂTEVA CÂNDURI

IUNIE-SEPTEMBRIE

Revistă editată de
Asociația Italianilor din
România – RO.AS.IT.
cu sprijinul financiar al
Guvernului României, prin
Departamentul pentru Relații
Interetnice

Membri fondatori

Mircea Grosaru
Ioana Grosaru

Director
Ioana Grosaru

Redactor-șef
Olivia Simion

Redactori
Clara Mitola
Mihaela Profiriu Mateescu

Design & producție
squaremedia.ro

Răspunderea pentru conținutul
articolelor aparține exclusiv autorilor.

© 2026 Asociația Italianilor din România
– RO.AS.IT. © Nicio parte din această
publicație nu poate fi reprodusă sau
transmisă în niciun mod, sub nicio
formă, fără consimțământul scris al
deținătorilor de copyright.

Asociația Italianilor
din România – RO.AS.IT.
asociație cu statut de utilitate publică
Str. I.L. Caragiale nr. 24
020045 București
Tel.: +4 0372 772 459
Fax: +4 021 313 3064
secretariat@roasit.ro

www.roasit.ro

ACTUALITATE / ATTUALITÀ

- 04 Tabăra „Europolis”, un frumos melanj
între istorie, cultură și gastronomie
· Il campus «Europolis», uno
splendido connubio di storia, cultura
e gastronomia

foto: RO.AS.IT.

CULTURĂ / CULTURA

- 09 Pe urmele constructorilor și
arhitecților italieni. Despre
meseriași și specialiști ai zidurilor.
Partea a zecea · Sulle tracce di
costruttori e architetti italiani.
Su operai e specialisti delle
costruzioni. Parte decima
- 14 Dialoghi letterari. Poezia e la
Bistrița. O quando la poesia
contemporanea parla in tutte le
lingue · Dialoguri literare. Poezia
e la Bistrița. Sau când poezia
contemporană vorbește în toate
limbile
- 18 Experiența migrației prin ochii unui
tânăr · L'esperienza della migrazione
attraverso gli occhi di un giovane
- 22 Jocul de-a... Civitavecchia · Il gioco
di... Civitavecchia
- 28 Să ne reamintim de colonia italiană
de la Cataloi · Ricordiamo la colonia
italiana di Cataloi
- 32 Sulina, o pagină de istorie · Sulina,
una pagina di storia

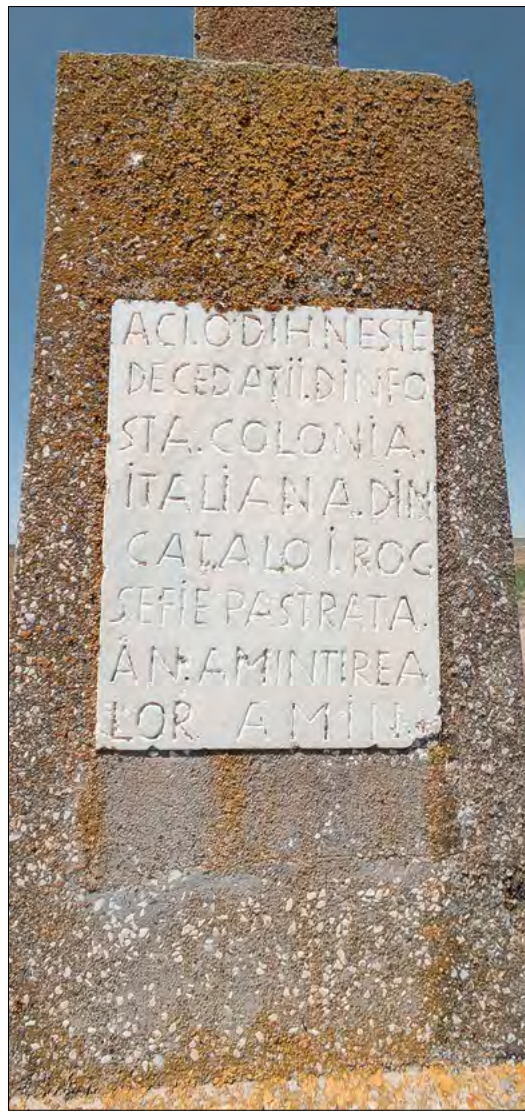

foto: wikipedia.org

SOCIETATE / SOCIETÀ

- 36 Pagina școlii. „IO parlo italiano / EU
vorbesc italiana” ajunge la cea de-a
opta ediție · Pagine di scuola. «IO
parlo italiano / EU vorbesc italiana»
arriva alla sua ottava edizione
- 38 Itinerario turistic. L'incompiuta
Scarzuola, un'inaspettata città
ideale · Itinerar turistic. Scarzuola
incompletă, un neașteptat oraș ideal
- 41 Ricette. Pollo alla rabbiona
(pollo all'arrabbiata) · Rețete. Pui
arrabbiata

foto: worldinfotours.com

Tabăra „**Europolis**”, un frumos melanj între istorie, cultură și gastronomie

Tabăra de Tineret „Europolis”, organizată de Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT., și-a deschis încă o dată porțile către tinerii din comunitatea italiană, într-o nouă ediție, de data aceasta desfășurată la Piatra Neamț, între 3 și 11 septembrie 2026.

Anul acesta, workshop-urile din tabără ne-au adus mai aproape de Italia și au fost alese chiar la sugestia tinerilor, care și-au dorit să învețe să realizeze măști venețiene și să facă paste în casă. Astfel, primul atelier ne-a introdus în atmosfera fascinantă și misterioasă a Carnavalului venețian, tinerii exersându-și talentul și punându-și imaginația la contribuție pentru a-și crea propriile măști, colorate și decorate după gustul fiecăruia, iar rezultatul a fost o expoziție de măști *handmade* foarte reușită, plină de culoare, paiele și pene, în ton cu fastul Carnavalului de la Veneția.

Il campus giovanile «Europolis», organizzato dall'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT., ha aperto ancora una volta le porte ai giovani della comunità italiana, in una nuova edizione, tenutasi questa volta a Piatra Neamț, dal 3 all'11 settembre 2026.

de
Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

foto
RO.AS.IT.

Quest'anno, i workshop del campo ci hanno avvicinato all'Italia e sono stati scelti proprio su suggerimento dei ragazzi, che desideravano imparare a realizzare maschere veneziane e a preparare la pasta fresca. Così, il primo laboratorio ci ha introdotti nell'atmosfera affascinante e misteriosa del Carnevale di Venezia, in cui i giovani partecipanti hanno messo alla prova talento e immaginazione per creare le loro maschere, colorate e decorate secondo il gusto di ciascuno. Il risultato è stata una mostra di maschere fatte a mano davvero ben riuscita, piena di colori,

Atelierul de paste, în schimb, i-a provocat pe tineri să dea formă, cu propriile mâini, unora dintre cele mai populare tipuri de paste din Italia: *spaghetti*, *tagliatelle* și *farfalle*, o misiune dificilă care le-a dat bătaie de cap pe alocuri, dar care le-a adus satisfacție în același timp. Au urmat apoi trei zile de competiție culinară în care fiecare echipă a trebuit să își facă propriul sos pentru tipul de paste pe care l-a realizat. Fiecare dintre cele trei echipe și-a dat interesul să gătească cât mai bine și ne-au răsfățat cu *spaghetti carbonara*, *farfalle al pesto* și *tagliatelle al ragù*, toate rețete emblematice italiene. La final, prin vot secret și cât mai corect, câștigătoare au fost desemnate *farfallele* cu *pesto*.

Dincolo de ateliere, tabăra a cuprins și alte activități atractive și educative. Vizitele la mănăstirile Agapia, Văratec și Pângărați au venit și cu provocarea pentru tineri de a prezenta câteva date despre aceste lăcașuri de cult în limba italiană, oportunitate de a exersa cunoștințele de limbă, dar și de a aprofunda istoria locului. Nu a

paillettes e piume, in linea con lo sfarzo del Carnevale di Venezia.

D'altra parte, l'atelier dedicato alla pasta ha sfidato i giovani a dare forma, con le loro mani, ad alcuni dei tipi di pasta più popolari d'Italia: spaghetti, tagliatelle e farfalle, un compito difficile che a tratti li ha messi alla prova, ma che allo stesso tempo ha dato loro grande soddisfazione. Sono seguiti poi tre giorni di gara culinaria in cui ogni squadra ha dovuto preparare un sugo adatto al tipo di pasta che aveva realizzato. Ciascuna delle tre squadre si è impegnata a cucinare al meglio e ci ha deliziato con spaghetti alla carbonara, farfalle al pesto e tagliatelle al ragù, tutte ricette emblematiche italiane. Alla fine, tramite una votazione segreta e più equa possibile, sono state proclamate vincitrici le farfalle al pesto.

Oltre agli atelier, il campo ha previsto anche altre attività coinvolgenti ed educative. Le visite ai monasteri di Agapia, Văratec e Pângărați hanno rappresentato anche una sfida per i giovani, che hanno presentato in italiano alcune informazioni su questi luoghi di culto, occasione per esercitare le loro conoscenze linguistiche, ma anche per approfondire la storia del luogo. Non è mancato un percorso sulle tracce di Ștefan cel Mare, al monastero di

lipsit nici un traseu pe urmele lui Ștefan cel Mare, la mănăstirea Râzboieni și la monumentul ridicat în secolul al XIX-lea în memoria celor căzuți în bătălia de la Valea Albă, dar nici o seară în livadă la Râzboieni.

Ca de obicei, locația taberei nu a fost aleasă întâmplător, județul Neamț fiind profund marcat de prezența istorică a italienilor, constructori și specialiști care au contribuit puternic la înfrumusețarea acelor locuri. Așadar, o zi dedicată acestei istorii a fost obligatorie și esențială în programul

Râzboieni e presso il monumento eretto nel XIX secolo in memoria dei caduti nella battaglia di Valea Albă, nonché una serata in un frutteto di Râzboieni.

Come di consueto, la sede del campo non è stata scelta a caso, poiché la provincia di Neamț è profondamente segnata dalla presenza storica degli italiani, costruttori e specialisti che hanno contribuito in modo determinante all'abbellimento di quei luoghi. Perciò, una giornata dedicata a questa storia è stata obbligatoria e fondamentale nel programma del campo, e i partecipanti hanno appreso molte informazioni sull'imprenditore Carol Zani e sullo scultore Vincenzo Puschiasis, due delle figure più prolifiche del XX secolo per quanto riguarda gli edifici e le sculture realizzate su tutto il territorio della provincia. Rappresentanti della comunità locale, l'ingegnere Mihai Niculiță, straordinario restauratore e discendente della famiglia Pezamosca, i cui membri hanno lavorato anche nell'impresa di Zani, e la signora Oana Ciobotaru, discendente di varie famiglie italiane, Chiesura, Barassi, ma anche Zani e Puschiasis, che a un certo punto si sono imparentate tra loro, ci hanno poi guidato sulle tracce di questi personaggi nella città di Piatra Neamț, con diverse soste presso le strutture più importanti che portano ancora la loro firma, dal Teatro, al Palazzo delle Poste, agli edifici sull'altopiano della Curtea Domnească, alla

taberei, iar participanții au aflat multe informații despre antreprenorul Carol Zani și sculptorul Vincenzo Puschiasis, două dintre cele mai prolifiche figuri ale secolului al XX-lea în privința clădirilor și sculpturilor realizate pe întreg teritoriul județului. Reprezentanți ai comunității locale, domnul inginer Mihai Niculiță, un restaurator extraordinar, descendent al familiei Pezamosca, ai cărei membri au lucrat și în antrepriza lui Zani, și doamna Oana Ciobotaru, urmașă a mai multor familii de italieni, Chiesura, Barassi, dar și Zani și Puschiasis, care s-au înrudit la un moment dat, ne-au ghidat apoi pașii pe urmele acestor personalități în orașul Piatra Neamț, cu câte un popas la cele mai importante edificii care

Chiesa Adormirea Maicii Domnului (dell'Assunzione della Beata Vergine Maria), fino a Casa Lalu e alla Stazione ferroviaria. Tutti questi edifici testimoniano la maestria degli artigiani italiani, l'attenzione ai dettagli e l'indiscutibile qualità delle loro tecniche edilizie. Inoltre, Carol Zani ha lavorato a numerose chiese in tutto il territorio della provincia, mentre Puschiasis ha eretto numerosi monumenti agli eroi in diverse località della provincia di Neamț.

Un programma così intenso ha richiesto anche un po' di relax, perciò le gite in gondola a Piatra Neamț e in battello sul lago Izvorul Muntelui sono state l'occasione ideale per ammirare il paesaggio ed entrare in contatto con la natura.

La serata finale ci ha riuniti tutti attorno al falò, e alcuni giovani del gruppo «Di Nuovo Insieme» ci hanno dimostrato ancora una volta la bellezza della danza e dei costumi tradizionali italiani. La deputata Ioana Grosaru ha

Il campus
«**Europolis**», uno
splendido connubio
di storia, cultura e
gastronomia

le poartă semnătura, de la Teatru, Palatul Poștei, clădirile de pe platoul Curții Domnești, Biserica Adormirea Maicii Domnului și până la Casa Lalu și Gară. Toate aceste edificii sunt mărturii ale măiestriei mâinii de lucru italienești, ale atenției la detaliu și ale calității indiscutabile a tehnicii de construcție. În plus, Carol Zani a lucrat la numeroase biserici pe întreg teritoriul județului, iar Puschiasis a ridicat numeroase monumente ale eroilor din localitățile din Neamț.

Un program atât de intens avea nevoie și de relaxare, așadar plimbările cu gondola în Piatra Neamț și cu vaporelul pe lacul Izvorul Muntelui au fost ocaziile ideale pentru admirarea peisajului și conexiunea cu natura.

Seara finală ne-a reunit pe toți în jurul focului de tabără, iar câțiva tineri din ansamblul „Di Nuovo Insieme” ne-au demonstrat încă o dată frumusețea dansului și a costumului tradițional italian. Doamna deputat Ioana Grosaru a înmănat diplome tuturor participanților și i-a încurajat să fie mândri de identitatea lor și să o ducă mai departe. Tinerii sunt viitorul oricărei comunități, iar Tabăra „Europolis” își propune de 14 ediții încoace să îi aducă mai aproape și să îi educe în spiritul iubirii și admirației față de cultura italiană și față de contribuția comunității italiene istorice la dezvoltarea României moderne.

Impresiile transmise de tinerii participanți, toți dornici de a reveni într-o tabără asemănătoare, ne-au arătat că, alături de jocurile de societate care i-au adus mai aproape unii de alții, și atelierul de paste a fost printre activitățile preferate, deși le-a dat de muncă. Încă o dovadă a iubirii universale față de gastronomia italiană.

consegnato gli attestati a tutti i partecipanti e li ha incoraggiati a essere orgogliosi della propria identità e a tramandarla alle generazioni future. I giovani sono il futuro di ogni comunità e il Campus «Europolis» si propone, da ormai 14 edizioni, di avvicinarli e di educarli all'amore e all'ammirazione per la cultura italiana e per il contributo offerto dalla comunità italiana storica allo sviluppo della Romania moderna.

Le impressioni dei giovani partecipanti, tutti desiderosi di tornare in un campus del genere, ci hanno dimostrato che, oltre ai giochi di società che li hanno avvicinati gli uni agli altri, anche il laboratorio di pasta è stato tra le attività preferite, nonostante li abbia tenuti piuttosto impegnati. Un'ulteriore dimostrazione dell'amore universale per la gastronomia italiana.

10
partea a zecea
parte decima

Pe urmele constructorilor și arhitecților **italieni.**

Despre meseriași și specialiști ai zidurilor

de
Sebastian Simion

traduzione
Clara Mitola

LA PAS PRIN BUCUREȘTI

Bucureștiul, în orice parte ai privi, este presărat din loc în loc cu o arhitectură de o frumusețe de nedescris. Pe Strada Polonă, trecând de casa de la nr. 6, construită de antrepriza lui Giovanni Antonio Cesare Luigi Fantoli, după planurile arh. Ion D. Berindei, dar și de casa de la nr. 4, în care a locuit marele arhitect italian Romano Silvio De Simon, ajungem la nr. 50, la o grădină mai retrasă de la drum, o oază de verdeață, care are în mijloc o

A SPASSO PER BUCAREST

Bucarest, ovunque posassi lo sguardo, è costellata qua e là da un'architettura di indescrivibile bellezza. Su Strada Polonă, superando la casa al n. 6, costruita dall'impresa di Giovanni Antonio Cesare Luigi Fantoli, su progetto dell'architetto Ion D. Berindei, ma anche la casa al n. 4, in cui ha vissuto il grande architetto italiano Romano Silvio De Simon, arriviamo al n. 50, dove si trova un giardino un po' appartato dalla

Catedrala Greco Catolică
„Sf. Vasile” din București

Cattedrale greco-
cattolica di «Sf. Vasile»
a Bucarest

Sulle tracce di
costruttori e
architetti **italiani.**

Su operai e specialisti delle costruzioni

prea frumoasă biserică, construită de antreprenorii italieni arh. C. Cora și Bosi, planul fiind realizat de arh. Nicolae Ghica-Budești. Construită din cărămidă roșie, la anul 1909, cu câțiva ani înainte de construirea Bisericii Italiene, tot din cărămidă roșie, Catedrala Greco-Catolică „Sfântul Vasile cel Mare” oferă un spațiu de reculegere în aglomerata urbe.

Arhitectul și antreprenorul **Carlo Cora**, născut în Italia în anul 1869 și Cavaler al Ordinului Coroana Italiei, a trăit decenii în România și a construit mult, punându-și mâinile harnice și talentul în construcții – specifice italienilor – la treabă.

Carlo s-a căsătorit cu Linda Bay, născută în 1876, și au avut trei copii: Luigi Giuseppe – care l-a urmat pe tatăl său pe calea arhitecturii, Maria Florinda și Emilia, căsătorită cu Albert Oppler – pentru care Cesare Fantoli a construit garaje în anii 1920-1923, pe str. Belgrad. Sora Lindei Cora, Savina, s-a căsătorit cu Giuseppe Biffi, general de aviație în Italia.

Printre realizările în piatră ale arhitectului Carlo Cora putem enumera și un pavilion al Spitalului Brâncovenesc – început la 1903 și terminat la 1907 – la care a colaborat cu inginerul Cesare Fantoli. În același an, la proprietatea prințului Grigore G. Cantacuzino de pe Clemenței nr. 31, Cora și Fantoli renovează și construiesc noi clădiri, ca mai apoi, în 1908, arh. Cora să proiecteze casa personală a lui Cesare Fantoli, cu dependențele sale, din str. Occidentului nr. 11, casă ce se poate vedea și azi, vizavi de casa inginerului Anghel Saligny la nr. 8. În 1909, arh. Carlo Cora, în colaborare cu ing. Cesare Fantoli, arh. Fr. Hartmann, ing. Elie Radu – cel ce l-a adus în România pe Giulio Magni – construiesc anexe la Azilul Domnița Bălașa, închis după 1948 și demolat în anii 1980. Printre ultimele realizări ale lui Cora pe care le găsim menționate se află casa antreprenorului italian Clemente Santalena, construită în noiembrie 1911, care s-a aflat pe Calea Griviței nr. 168.

Reiese, din istoria redată, că între cei doi italieni, Cora și Fantoli, exista o strânsă colaborare. Este interesant faptul că nu apare numit la construcția Bisericii Italiene, chiar dacă a colaborat îndeaproape cu Cesare Fantoli – care a lucrat gratuit la acea biserică.

foto: arhitecturam.ro

Casa Cesare Fantoli,
arhitect Carlo Cora

Casa di Cesare Fantoli,
arhitecto Carlo Cora

strada, un'oasi di verde, al centro della quale sorge una bellissima chiesa, costruita dagli imprenditori italiani, gli architetti C. Cora e Bosi, su progetto dell'architetto Nicolae Ghica-Budești. Costruita in mattoni rossi nel 1909, pochi anni prima della Chiesa Italiana, ugualmente in mattoni, la Cattedrale Greco-Cattolica «Sfântul Vasile cel Mare» offre uno spazio di raccoglimento nella frenetica città.

L'architetto e imprenditore **Carlo Cora**, nato in Italia nel 1869 e Cavaliere dell'Ordine della Corona d'Italia, ha vissuto decenni in Romania e ha costruito molto, mettendo al servizio del lavoro le sue mani laboriose e il suo talento edilizio – tipici degli italiani.

Carlo ha sposato Linda Bay, nata nel 1876, e con lei ha avuto tre figli: Luigi Giuseppe – che ha seguito le orme paterne nella carriera d'architetto –, Maria Florinda ed Emilia, sposata con Albert Oppler – per i quali Cesare Fantoli ha construito dei garage tra il 1920 e il 1923, in via Belgrado. La sorella di Linda Cora, Savina, ha sposato Giuseppe Biffi, generale dell'aeronautica militare italiana.

Tra le opere in pietra dell'architetto Carlo Cora possiamo citare anche un padiglione dell'Ospedale Brâncovenesc – iniziato nel 1903 e terminat nel 1907 – per il quale ha collaborato con l'ingegnere Cesare Fantoli. Nello stesso anno, nella tenuta del principe Grigore G. Cantacuzino in strada Clemenței n. 31, Cora e Fantoli ristrutturano e construiesc nuovi edifici, e in seguito, nel

1908, l'architetto Cora progetteră la casa privata di Cesare Fantoli, con le sue dipendențe, in via Occidentului n. 11, casa che si può vedere ancora oggi, di fronte alla casa dell'ingegnere Anghel Saligny, al n. 8. Nel 1909, l'architetto Carlo

Necrologul din ziarul
Universul, 1928

Necrologio tratto dal
quotidiano *Universul*,
1928

Din ziarul *Universul* mai aflăm câteva informații despre familia Cora: în anul 1928, arhitectul și cavalerul Carlo Cora, în etate de 59 de ani, trece la cele veșnice „după o lungă suferință” la 7 octombrie, urmat de doamna Linda Cora după aproximativ 8 ani, la Breaza. Amândoi au avut parte de slujbă religioasă la Biserica Italiană și au fost îngropați la cimitirul Bellu Catolic.

Pentru că am menționat din nou acest loc de veșnică odihnă, trebuie să revenim la un alt mare artist italian, un sculptor care a lăsat în acest cimitir opere funerare de importanță internațională. Nu am găsit informația că ar fi locuit în România, spre deosebire de mulți dintre strămoșii noștri și arhitecții despre care am scris. Este vorba despre Ettore Cadorin – sculptor, născut la Veneția, într-o familie cu 11 copii, la 1 martie 1876, și trecut la cele veșnice la 18 iunie 1952.

A fost fiul lui Vincenzo Cadorin – sculptor în lemn, de reputație internațională, care a realizat la 1897 un tron pentru Ateneul Român – și al Matildei Rochin. Familia își are originile în orașul Cadore. Fratele lui Ettore, Guido, a devenit pictor. Ettore a învățat meseria de la tatăl său ca ulterior să studieze la Academia de Arte din Veneția, avându-l ca profesor pe Antonio Dal Zotto, iar apoi a urmat studii la Roma și Paris.

Prima comandă privată a primit-o de la București: un bust al lui Bogdan Petriceicu Hașdeu, urmând să realizeze apoi mai multe monumente funerare din Cimitirul Bellu, printre care medaliioanele funerare pentru Pia Cosmovici (1897) și doctorul Dumitru Brândză (1899).

A realizat o coroană din bronz pentru celebrarea cuceririi Daciei, care a fost atașată la baza Columnei lui Traian la Roma, dar și mai multe monumente funerare în Europa, în cimitire din Veneția, Paris, Budapesta și Olanda, dar și la New York, acolo unde emigrează în 1915. A fost lector universitar la Columbia University, iar apoi, în 1925, s-a mutat în California, unde și-a trăit restul vieții.

Cora, în colaborazione con l'ingegnere Cesare Fantoli, l'architetto Fr. Hartmann e l'ingegnere Elie Radu – celui che portò Giulio Magni in Romania – costruiscono degli annessi per il Ricovero Domnița Bălașa, chiuso dopo il 1948 e demolito negli anni '80. Tra le ultime opere di Cora di cui troviamo menzione, figura la casa dell'imprenditore italiano Clemente Santalena, costruita nel novembre 1911, che sorgeva al numero 168 di Calea Griviței.

Dalla storia qui riportata emerge che tra i due italiani, Cora e Fantoli, esistesse una stretta collaborazione. È interessante il fatto che il suo nome non compaia tra quelli legati alla costruzione della Chiesa Italiana, nonostante abbia collaborato a stretto contatto con Cesare Fantoli – che a sua volta ha lavorato gratuitamente a quella chiesa.

Dal quotidiano *Universul* apprendiamo alcune informazioni sulla famiglia Cora: nel 1928, l'architetto e cavaliere Carlo Cora, all'età di 59 anni, viene a mancare il 7 ottobre «dopo una lunga sofferenza», seguito dalla signora Linda Cora circa 8 anni dopo, a Breaza. Per entrambi è stata celebrata la messa presso la Chiesa Italiana e sono stati sepolti nel cimitero cattolico di Bellu.

Dato che abbiamo menzionato nuovamente questo luogo di riposo eterno, è necessario tornare a parlare di un altro grande artista italiano, uno scultore, che ha lasciato in questo cimitero opere funerarie di importanza internazionale. Non ho trovato alcuna informazione sulla possibilità che abbia vissuto in Romania, a differenza di molti dei nostri antenati e degli architetti di cui abbiamo scritto. Si tratta di Ettore Cadorin – scultore, nato a Venezia, in una famiglia di 11 figli, il 1° marzo 1876, e scomparso il 18 giugno 1952.

Era il figlio di Vincenzo Cadorin – scultore in legno di fama internazionale, autore nel 1897 di un trono per l'Ateneo Romeno – e di Matilde Rochin. La famiglia ha le sue origini nella città di Cadore. Il fratello di Ettore, Guido, era pittore. Ettore ha imparato il mestiere da suo padre, per poi studiare all'Accademia di Belle Arti di Venezia, dove ha avuto come docente Antonio Dal Zotto, e poi ha proseguito gli studi a Roma e a Parigi.

Ha ricevuto la sua prima commissione privata da Bucarest: un busto di Bogdan Petriceicu Hașdeu, dopo il quale ha realizzato diversi monumenti funebri nel Cimitero Bellu, tra cui i medaglioni funebri per Pia Cosmovici (1897) e il dottor Dumitru Brândză (1899).

Ha realizzato una corona in bronzo per celebrare la conquista della Dacia, che è stata fissata alla base della Colonna Traiana a Roma,

Să îl lăsăm pe Ettore Cadorin în urmă și să revenim la familia Cora. Fiul lui Carlo Cora și al Lindei, Luigi Cora, a absolvit liceul „Matei Basarab” din București, fiind printre primii ca medie, cu nota 9, în anul 1922. Studiile le continuă la Politehnica București, devenind inginer constructor, specializat în fier beton. A primit autorizația de construcție în anul 1929, stabilind sediul antreprizei în strada Clopotarii Vechi nr. 32. Este interesant cum coincidența face ca pe aceeași stradă, dar în epoci diferite, să fi locuit doi antreprenori italieni: Cora și Luigi Scolari – antreprenorul lui Louis Blanc, menționat în numerele anterioare ale revistei.

Italian „cu acte în regulă”, Luigi Cora deținea pașaportul nr. 5/A, eliberat de Consulatul Italian din București, în anul 1929. În anul 1934, Luigi Cora devine specialist autorizat al cadastrului pentru executarea de lucrări de geodezie, prin ordinul 4 al Direcției de Cadastru și Reformă Agrară, urmând ca doar câțiva ani mai târziu, prin decretul regal nr. 4.368 din 20 decembrie 1939, protagonistul nostru să fie decorat de către regele Carol al II-lea al României cu ordinul „Meritul Agricol” în grad de Cavaler.

Inginer cu fire antreprenorială, în 1935 investește în acțiuni la nou-înființata societate „Mine de bazalt”, în al cărei act de constituire apare și el. Din ziarul *Capitala* din iunie 1940, aflăm că inginerul italian Luigi Cora a fost pus sub cercetare penală împreună cu mai multe persoane, pentru omor prin imprudență, după ce clădirea proiectată de aceștia, pe Calea Călărași nr. 319, s-a prăbușit. Acesta era acuzat că „[...] nu și-a îndeplinit obligația de a supraveghea condițiile în cari s'a executat lucrarea [...]”. Din ziarul *Universul*, pe luna august, aflăm că a fost scos de sub învinuire și nu i se impută nicio vină sau răspundere.

În perioada comunistă, în anii 1950, inginerului Cora i-au fost naționalizate șase apartamente în București, pe străzile Pictor Iscovescu nr. 25 și Nicolae Titulescu nr. 89.

În revista *Siamo di nuovo insieme* nr. 43-44/2013, în articolul despre Palatul Regal din București, îl găsim menționat ca aducând propriile intervenții asupra edificiului. Luigi, inginer specialist al betonului armat, a colaborat cu diferiți arhitecți de renume, realizând temeliile construcțiilor acestora. Enumerăm printre edificiile inginerului Luigi Cora: bloc de apartamente pe Calea Victoriei nr. 68/70 – „Generală” – arhitect: Nicolae Nenciulescu, beton armat; ing. Luigi Cora, antreprenor; Emil Prager; în 1928 lucrează la Palatul Regal, împreună cu E. Prager; 1937 – Biserica

oltre a numerosi monumenti funebri in Europa, nei cimiteri di Venezia, Parigi, Budapest e nei Paesi Bassi, nonché a New York, dove emigra nel 1915. È stato docente universitario alla Columbia University e poi, nel 1925, si è trasferito in California, dove ha trascorso il resto della sua vita.

Lasciamoci alle spalle Ettore Cadorin e torniamo alla famiglia Cora. Il figlio di Carlo Cora e

di Linda, Luigi Cora, si è diplomato al liceo «Matei Basarab» di Bucarest, classificandosi tra i primi per media, con il voto 9, nell'anno 1922. Prosegue

gli studi al Politecnico di Bucarest, diventando ingegnere civile, specializzato in cemento armato. Ottenne l'autorizzazione all'esercizio della professione nel 1929, stabilendo la sede della sua impresa in via Clopotarii Vechi n. 32. È interessante notare come, per una coincidenza, nella stessa via ma in epoche diverse, abbiano vissuto due imprenditori italiani: Cora e Luigi Scolari – l'imprenditore di Louis Blanc, menzionato nei numeri precedenti della rivista.

— Luigi Cora din București: pașaportul Nr. 5/A, eliberat de Consulatul italian din București, în anul 1929.

Mențiunea despre Luigi Cora din *Monitorul Oficial*, 1934

La menzione di Luigi Cora nella *Gazzetta Ufficiale*, 1934

Biserica „Sfântul Antonie” - Colentina

Chiesa «Sfântul Antonie» - Colentina

Italiano «in piena regola», Luigi Cora era titolare del passaporto n. 5/A, rilasciato dal Consolato italiano di Bucarest nel 1929. Nel 1934, Luigi Cora diventa perito catastale autorizzato per l'esecuzione di lavori di geodesia, ai sensi dell'Ordinanza n. 4, Catasto e Riforma Agraria, e solo pochi anni dopo, con il decreto reale n. 4.368 del 20 dicembre 1939, il nostro protagonista sarebbe stato insignito dal re Carol

Blocul Societății
Generală - lucrări de
betonare executate de
ing. Luigi Cora

Palazzo della Società
Generală - opere
in cemento armato
eseguite dall'ing. Luigi
Cora

„Sfântul Dimitrie” – Copăceni Mănăstire – arhitect Jean Iliescu, inginer Luigi Cora, antreprenor Costică Petrache; 1943 – lucrări de consolidare, întocmite de Luigi Cora, la Biserica „Golia” din Iași, după planuri întocmite de arh. Ștefan Balș; 1948 – intervine împreună cu arh. Gheorghe Naumescu la renovarea catedralei „Sf. Spiridon Nou” (construită de Lipizer și Villacross); 1946-1948 Biserica „Sf. Antonie cel Mare” din Colentina, arhitect Dimitrie Ionescu-Berechet – arhitect șef al Patriarhiei Române, antreprenori arh. Gheorghe Naumescu și ing. Luigi Cora.

II di Romania dell'Ordine al «Merito Agricolo» con il grado di Cavaliere.

Ingegnere dal piglio imprenditoriale, nel 1935 investe in azioni della neonata società «Mine de bazalt», nel cui atto costitutivo figura anche il suo nome. Dal quotidiano *Capitala* del giugno 1940 apprendiamo che l'ingegnere italiano Luigi Cora sia stato sottoposto a indagine penale insieme ad altre persone, con l'accusa di omicidio colposo, dopo il crollo di un edificio da loro progettato, in Calea Călărași n. 319. Era accusato di «[...] non aver adempiuto al proprio dovere di sorvegliare le condizioni in cui è stata eseguita l'opera [...]». Dal quotidiano *Universul* del mese di agosto, apprendiamo che è stato prosciolto e che non gli è attribuita alcuna colpa o responsabilità.

Durante il comunismo, negli anni '50, sei appartamenti dell'ingegnere Cora, situati a Bucarest in via Pictor Iscovescu n. 25 e in via Nicolae Titulescu n. 89, sono stati nazionalizzati.

Nella rivista *Siamo di nuovo insieme* n. 43-44/2013, nell'articolo dedicato al Palazzo Reale di Bucarest, lo troviamo citato come autore di alcuni interventi sull'edificio. Luigi, ingegnere specializzato in cemento armato, ha collaborato con diversi architetti di fama, realizzando le fondamenta delle loro costruzioni. Tra le opere dell'ingegnere Luigi Cora figurano: il bloc residenziale al n. 68/70 di Calea Victoriei – «Generală» – architetto: Nicolae Nenciulescu, cemento armato: ing. Luigi Cora, imprenditore: Emil Prager; nel 1928 lavora al Palazzo Reale, insieme a E. Prager; 1937 – Chiesa «Sfântul Dimitrie» – Monastero di Copăceni – architetto Jean Iliescu, ingegnere Luigi Cora, imprenditore Costică Petrache; 1943 – lavori di consolidamento, progettati da Luigi Cora, alla Chiesa «Golia» di Iași, su progetto dell'architetto Ștefan Balș; 1948 – interviene insieme all'architetto Gheorghe Naumescu al restauro della cattedrale «Sf. Spiridon Nou» (costruita da Lipizer e Villacross); 1946-1948 Chiesa «Sf. Antonie cel Mare» a Colentina, architetto Dimitrie Ionescu-Berechet – architetto capo della Patriarhia Romana, appaltatori: l'architetto Gheorghe Naumescu e l'ingegnere Luigi Cora.

Poezia e la Bistrița

O quando la poesia contemporanea parla in tutte le lingue

Uno dei grandi pregi dell'arte, in qualsiasi forma essa si manifesti, è la sua capacità di unire menti e spiriti attraverso l'emozione, l'energia e la bellezza che sa scatenare. Non esistono confini o incomprensioni quando ammiriamo una scultura o un dipinto, quando partecipiamo a un concerto o a un *reading* letterario perché, se il messaggio ci raggiunge, il sentire diventa unitario, comune, oltre la lingua o la cultura di ciascuno, come un respiro all'unisono. È quello che succede generalmente durante i numerosi festival letterari che animano l'estate romena (come il Festival Internazionale di Poesia di Bucarest, il Festival *Poets in Transylvania* di Sibiu o il Festival di Poesia di Iași), ed è quello che è successo anche a Bistrița, durante la XVIII edizione del Festival Internazionale di Poesia e Musica *Poezia e la Bistrița* (16-19 luglio 2026).

Unul dintre marile atuuri ale artei, în orice formă s-ar manifesta, este capacitatea sa de a uni minți și spirite prin emoția, energia și frumusețea pe care le poate declanșa. Nu există granițe sau neînțelegeri atunci când admirăm o sculptură sau o pictură, când participăm la un concert sau la o lectură literară deoarece, dacă mesajul ajunge la noi, simțirea devine unitară, comună, dincolo de limba sau cultura fiecăruia, ca o respirație la unison. Este ceea ce se întâmplă de regulă în timpul numeroaselor festivaluri literare care animă vara românească (precum Festivalul Internațional de Poezie de la București, Festivalul *Poets in Transylvania* de la Sibiu sau Festivalul de Poezie de la Iași), și este ceea ce s-a întâmplat și la Bistrița, în timpul celei de-a XVIII-a ediții a Festivalului Internațional de Poezie și Muzică *Poezia e la Bistrița* (16-19 iulie 2026).

Le quattro giornate di festival sono state scandite da un programma lineare ma efficace in cui la parola, restituita in forma di versi poetici o accompagnata dalla musica (dal rock alternativo di Byron all'hip-hop di Norzeatic e Omul Gnom, fino alla musica tradizionale napoletana del trio italiano *Suonno d'Ajere*), è stata celebrata in lingue e stili diversi dal palco del Palazzo della Cultura di Bistrița, dove si sono svolte le letture e, subito dopo,

i concerti. Protagonisti della parola recitata sono stati i diciannove poeti invitati, provenienti da Romania (tra gli altri, Emanuela Ignățoiu-Sora, Marius Aldea, Lucian Vasilescu), Repubblica di Moldavia (Ion Agaci, Augustina Visan), Spagna (Carmen Palomo Pinel, Alejandra Martínez de Miguel), Bulgaria (Gheorghe Gavriloș), Irlanda (Annemarie Ní Churraíin), Croazia (Goran Čolakhodžić), Serbia (Miloš Živanović), Ucraina (Liudmyla Diadchenko e Serhii Demchuk) e, per la prima volta, anche dall'Italia, rappresentata dal

Cele patru zile de festival au fost ritmate de un program liniar, dar eficient, în care cuvântul, redat sub formă de versuri poetice sau însoțit de muzică (de la rock-ul alternativ al trupei Byron la hip-hop-ul lui Norzeatic și Omul Gnom, până la muzica tradițională napolitană a trioului italian *Suonno d'Ajere*), a fost celebrat în limbi și stiluri diferite de pe scena Palatului Culturii din Bistrița, unde au avut loc lecturile și, imediat după aceea, concertele. Protagonistii cuvântului recitat au fost cei nouăsprezece poeți invitați, proveniți din România (printre alții, Emanuela Ignățoiu-Sora, Marius Aldea, Lucian Vasilescu), Republica Moldova (Ion Agaci, Augustina Visan), Spania (Carmen Palomo Pinel, Alejandra Martínez de Miguel), Bulgaria (Gheorghe Gavriloș), Irlanda (Annemarie Ní Churraíin), Croația (Goran Čolakhodžić), Serbia (Miloš Živanović), Ucraina (Liudmyla Diadchenko și Serhii Demchuk) și, pentru prima dată, și din Italia, reprezentată de poetul Michele Trizio care, cu scurta și extraordinara sa culegere *Davaj*, câștigătoare a Premiului „Bologna in Lettere” 2025, a performat în seara de sâmbătă, 18 iulie.

Profesor de filosofie antică și medievală la Universitatea din Bari, Michele Trizio a debutat

di
Clara Mitola

traducere
Olivia Simion

dialoghi
letterari

foto: poetiadabistrița.com

poeta Michele Trizio che, con la sua breve e straordinaria raccolta *Davaj*, vincitrice del Premio Bologna in Lettere 2025, si è esibito nella serata di sabato 18 luglio.

Docente di filosofia antica e medievale all'Università di Bari, Michele Trizio ha debuttato nel 2024 con il volume *Cenere del Risveglio* (Marco Saya Editore), seguito nel 2025 dal poemetto *Davaj* (PuntoaCapo). Ha vinto i premi Bologna in Lettere e Pietro Carrera, è stato finalista del premio Pagliarani. La sua poesia è stata paragonata all'estetica simbolista del regista Sergei Paradjanov per la riflessione sul nesso tra oggetto e immagine, in cui esplora in particolare il rapporto tra oggetti, segni linguistici e memoria.

Per noi di «Dialoghi Letterari», la sua partecipazione al festival *Poesia e la Bistrița* è stata una buona occasione per fargli alcune domande.

Il Festival Internazionale di Poesia e Musica di Bistrița rappresenta una vetrina della poesia contemporanea romena e internazionale. Che tipo di esperienza è stata esserne ospite? Hai potuto farti un'idea della realtà culturale e poetica romena?

Considero la mia partecipazione al festival un onore e un onere allo stesso tempo. Il Festival gode di una solida reputazione all'estero. Prendervi parte è stato come partecipare di una storia, di un'eredità. La scena poetica romena mi è apparsa vitale e in continua relazione con altre forme di linguaggio, come la narrativa. Naturalmente il limite ad una maggiore diffusione della poesia romena all'estero è costituito da barriere di tipo linguistico. Ma l'importanza della poesia in romeno viene sempre più riconosciuta, come dimostrato dal numero crescente di traduzioni in italiano di poeti romeni. È lecito

in 2024 con volumul *Cenere del Risveglio* (Editura Marco Saya), urmat în 2025 de poemul *Davaj* (PuntoaCapo). A câștigat premiile „Bologna in Lettere” și „Pietro Carrera” și a fost finalist al premiului „Pagliarani”. Poezia sa a fost comparată cu estetica simbolistă a regizorului Serghei Parajanov datorită reflecției asupra legăturii dintre obiect și imagine, în care poezia sa explorează în mod special raportul dintre obiecte, semne lingvistice și memorie.

Pentru noi, cei de la „Dialoguri Literare”, participarea sa la festivalul *Poesia e la Bistrița* a fost un prilej bun de a-i adresa câteva întrebări.

Festivalul Internațional de Poezie și Muzică de la Bistrița reprezintă o vitrină a poeziei contemporane românești și internaționale. Ce fel de experiență a fost să fi oaspete aici? Ți-ai putut face o idee despre realitatea culturală și poetică românească?

Consider participarea mea la festival o onoare și o responsabilitate în același timp. Festivalul se bucură de o reputație solidă în străinătate. Să fiu prezent acolo a fost ca și cum aș fi fost parte dintr-o istorie, dintr-o moștenire. Scena poetică românească mi s-a părut plină de viață și într-o continuă relație cu alte forme de limbaj, cum ar fi proza. Desigur, limita unei difuzări mai largi a poeziei românești în străinătate este constituită de barierele de ordin lingvistic. Însă importanța poeziei în limba română este din ce în ce mai recunoscută, așa cum demonstrează numărul tot mai mare de traduceri în italiană ale unor poeți români. Este

justificat să sperăm că în următorii ani cititorii italieni vor putea avea un acces tot mai larg la un patrimoniu poetic de o imensă profunzime.

Ești profesor de filosofie antică și medievală la Universitatea din Bari, dar și un poet contemporan interesant. Cum ai ajuns la poezie pornind de la formația ta filosofică?

Poesia e la Bistrița
Sau când poezia contemporană vorbește în toate limbile

dialoguri
literare

foto: puntoacapo-edizioni.com

sperare che nei prossimi anni i lettori italiani possano accedere sempre più a un patrimonio poetico di immenso spessore.

Sei docente di filosofia antica e medievale dell'Università di Bari ma anche un interessante poeta contemporaneo. Come hai raggiunto la poesia partendo dalla tua formazione filosofica?

Ho sempre ritenuto molto stretto il legame tra poesia e filosofia. I due percorsi, che dopo Platone si sono separati, si sono ricongiunti nel '900, quando autori come Heidegger hanno individuato proprio nella poesia un modo di indagare l'oggetto della filosofia, ossia il nostro stare al mondo, diverso e innovativo, non compromesso dall'ossessione di inglobare il reale in un sistema razionale. Oggi molti poeti scrivono una poesia «filosofica», legata cioè al bisogno di raccontare il nostro stare al mondo. Penso che poesia e filosofia condividano questo stesso obiettivo, con metodologie diverse. Forse la differenza sta nel fatto che la poesia lascia sempre aperta la domanda, senza l'ansia di dare una risposta a tutti gli effetti rassicurante. Montale è un poeta filosofico; lo è anche Antonio Santori, morto nel 2007 e dimenticato dai più. Penso ancora a Cosimo Ortista, un poeta che ha raccontato la perdita di senso come dolore e angoscia. Abbiamo bisogno di poesia, di raccontare le cose nella loro provvisorietà, una provvisorietà irriducibile ad ogni tentativo di trovare la quadra. Forse, dunque, la poesia arriva dove la filosofia non arriva, ad ammettere cioè l'impossibilità della domanda.

Come definiresti la poesia contemporanea italiana, se dovessi tracciarne la rotta a grandi linee? Quali gli autori, italiani o stranieri, che hanno avuto un peso nella tua formazione poetica?

Ci sono diversi livelli del fare poesia in Italia. La serie di poesia (italiana e non) più prestigiosa spesso pubblica prodotti di tipo «pop» (il termine non è dispregiativo), pensando

ad un target di lettori più ampio di quello tradizionale. Ci sono invece diverse realtà più piccole che pubblicano libri eccellenti per un pubblico più specialistico. Spesso le due tendenze si incontrano e, talvolta, si scontrano, come dimostrano gli scontri tra opposte vedute sui social. Io credo che questa divaricazione tra diversi modi di abitare la poesia sia spesso pretestuosa e artificiale. Abbiamo poeti e poetesse che utilizzano un linguaggio più semplice e diretto, pur producendo

Am considerato întotdeauna legătura dintre poezie și filosofie ca fiind una foarte strânsă. Cele două parcursuri, care s-au separat după Platon, s-au reunit în secolul al XX-lea, când autori precum Heidegger au identificat tocmai în poezie un mod diferit și inovator de a cerceta obiectul filosofiei – existența noastră în lume –, necompromis de obsesia de a îngloba realitatea într-un sistem rațional. Astăzi, mulți poeți scriu poezie „filosofică”, legată, așadar, de nevoia de a povesti existența umană. Cred că poezia și filosofia împărtășesc acest obiectiv comun, dar având metodologii diferite. Poate că diferența constă în faptul că poezia lasă întotdeauna întrebarea deschisă, fără nevoia anxioasă de a oferi neapărat un răspuns pe deplin liniștitor. Montale este un poet filosofic; la fel este și Antonio Santori, decedat în 2007 și uitat de cei mai mulți. Mă gândesc, de asemenea, la Cosimo Ortista, un poet care a descris pierderea sensului ca durere și angoasă. Avem nevoie de poezie, de a povesti lucrurile în provizoratul lor, un provizorat ireductibil la orice încercare de a găsi o rezolvare definitivă. Prin urmare, poate că poezia ajunge acolo unde filosofia nu reușește, adică să admită imposibilitatea întrebării.

Cum ai defini poezia contemporană italiană, dacă ar fi să îi trasezi liniile directoare principale? Care sunt autorii, italieni sau străini, care au avut o pondere în formarea ta poetică?

Există diferite niveluri ale actului de a scrie poezie în Italia. Colecția cea mai prestigioasă de poezie (italiană și nu numai) publică adesea produse de tip „pop” (termenul nu este peiorativ), având în vedere un public țintă de cititori mai larg decât cel tradițional. Pe de altă parte, există diverse realități editoriale mai mici care publică volume excelente pentru un public mai specializat. Adesea, cele două tendințe se întâlnesc și, uneori, se ciocnesc, după cum demonstrează disputele dintre punctele de vedere opuse de pe rețelele de socializare. Eu cred că această divizare între diferite moduri de a trăi poezia este adesea artificială, doar un pretext. Avem poeți și poete care folosesc un limbaj mai simplu și mai direct, producând totuși volume de un nivel foarte înalt. Mă gândesc, de exemplu, la Vivian Lamarque. Mult mai interesant este să interogăm necesitatea limbajului poetic. Sunt puține cărți care emană autenticitate și urgența de a povesti cum stau lucrurile cu adevărat. Și poate că tot în rândul micilor realități editoriale este justificat să descoperim adevărate bijuterii.

Am putea defini volumul tău, *Davaj*, ca un mare joc de oglinzi în care cadrul istoric al campaniei din Rusia oferă un pretext pentru a vorbi despre condiția umană, rezistență și ce e

sillogi di altissimo livello. Penso ad esempio a Vivian Lamarque. Molto più interessante interrogare l'urgenza della lingua poetica. Sono pochi i libri che emanano autenticità e l'urgenza di raccontare come stanno davvero le cose. Ed è forse ancora nel novero delle piccole realtà editoriali che è lecito rinvenire autentiche gemme.

Potremmo definire il tuo *Davaj* un grande gioco di specchi in cui la cornice storica della campagna di Russia offre un pretesto per parlare di condizione umana, resistenza e indicibilità. Qual è il motivo di questo espediente storico, che ci riporta agli anni della Seconda Guerra Mondiale, e quale il percorso fino all'Italia contemporanea?

Mi ritrovo nelle tue parole. *Davaj* è stato un gigantesco esperimento in cui ho utilizzato un evento che non ho mai vissuto per raccontare la mia vita. Attraverso le lenti di una ritirata, vedo il destino dell'umanità intera, quello, cioè, di ritirarsi. Ogni paese europeo ha avuto la propria drammatica ritirata, un evento storico doloroso segnato da un tracollo bellico di tale portata da restare impresso per generazioni. Ho raccontato quello che mi appartiene più da vicino, quello dell'ARMIR durante la Seconda Guerra Mondiale, complice anche il racconto di mio nonno che ne prese parte e che non aveva alcuna voglia di parlarne. E poi le letture di ragazzo, Rigoni Stern e *Il sergente nella neve*. Ci sono cose che vanno raccontate proprio perché non c'è nessuno più a raccontarle. Ma vanno raccontate reinventandole. Non ci interessa la cronaca degli eventi, ma la possibilità che quegli eventi raccontino anche noi, oggi. E lo fanno, perché tutto ciò che racconta un abbandono ci riguarda sempre. Inoltre, non mi interessa solo la dinamica della ritirata, ma anche la condizione del disperso: né vivo, né morto. È forse questa la cifra dell'essere umano negli anni che viviamo; l'umanità è dispersa, si è ritirata. Credo anche che dentro di noi ciascuno abbia vissuto una ritirata interiore. Mi piace pensare che questo sia il segno di un bisogno continuo di ricollegarsi a un'origine, a un'appartenenza. Ecco, non abbiamo bisogno di identità politiche nuove o vecchie che siano; abbiamo bisogno di riscoprire l'appartenenza.

A seguire, alcuni versi tratti da *Davaj*:

*«mentre senti non sentendo quel che sentono
le albe a ritroso [avanzando] le retrovie dalla
nostra
infanzia [da qui] [da] dove i padri cedono alla
finzione
apprestando con cura tratti arati infossati sfiniti
[i vinti] solo dei vinti è la memoria del vero
ai vincitori l'infinito strazio di un'attesa
tutta la terra [pesa] negli incavi di un perdono.»*

de nerostit. Care este motivul acestui artificiu istoric, care ne întoarce în anii celui de-Al Doilea Război Mondial, și care este parcursul până în Italia contemporană?

Mă regăsesc în cuvintele tale. *Davaj* a fost un experiment uriaș în care m-am folosit de un eveniment pe care nu l-am trăit niciodată pentru a-mi povesti propria viață. Prin prisma unei retrageri, văd destinul întregii umanități, acela, mai exact, de a se retrage. Fiecare țară europeană a avut propria sa retragere dramatică, un eveniment istoric dureros, marcat de un colaps militar de o asemenea amploare încât a rămas întipărit timp de generații. Eu am povestit despre ceea ce îmi este cel mai apropiat, și anume despre retragerea ARMIR (Armata Italiană din Rusia) din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, la aceasta contribuind și povestirile bunicului meu, care a luat parte la ea și care nu avea nicio dorință să vorbească despre acest subiect. Peste asta s-au adăugat lecturile din adolescență, Rigoni Stern și *Sergentul în zăpadă*. Există lucruri care trebuie povestite tocmai pentru că nu mai are cine să le povestească. Însă ele trebuie povestite reinventându-le. Nu ne interesează cronica evenimentelor, ci posibilitatea ca acele evenimente să vorbească și despre noi, cei de astăzi. Și o fac, pentru că tot ceea ce descrie o abandonare ne privește întotdeauna pe toți. În plus, nu mă interesează doar dinamica retragerii, ci și condiția celui dispărut: nici viu, nici mort. Poate că aceasta este amprenta ființei umane în anii în care trăim; umanitatea este rătăcită, s-a retras. Cred, de asemenea, că în interiorul său, fiecare dintre noi a trăit o retragere. Îmi place să cred că acesta este semnul unei nevoi continue de reconectare la o origine, la o apartenență. Iată, nu avem nevoie de identități politice, fie ele noi sau vechi; avem nevoie să redescoperim apartenența.

În continuare, câteva versuri extrase din *Davaj*, în traducerea Danei Barangea:

*„în timp ce simți fără să simți ceea ce simt
zoriile înapoi [înaintând] locurile retrase din
copilăria
noastră [de aici] [de] unde tații se supun ficțiunii
cu grijă pregătind brazde arate adânci istovite
[cei învinși] doar cei învinși au memoria
adevărului
învingătorii doar chinul nesfârșit al așteptării
întreg pământul [apasă] în scobitura unei iertări.”*

Experiența migrației prin ochii unui tânăr

Dintre italienii care au emigrat în România la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, unii au ales să prindă rădăcini aici, întemeindu-și familii și trăindu-și viața în noua patrie. Prin urmare, mulți copii italieni au văzut lumina zilei pe pământ românesc. Din păcate, documentele de arhivă rămân reci și punctuale, oferind doar date, nume și informații seci. Viața lor cotidiană, emoțiile, speranțele și măsura în care s-au simțit acceptați de autohtoni pot fi cu greu reconstituite. Cu excepția unor rapoarte oficiale și a memoriei de familie – care susțin în general ideea că au fost bine primiți –, restul detaliilor țin de imaginația fiecăruia.

Ca într-un veritabil arc peste timp, rolurile s-au inversat: în vremurile noastre, românii sunt cei care migrează în Italia în număr mai mare. În această ediție a revistei, vă propunem un text semnat de un tânăr român născut în Italia din părinți imigranți, pentru a privi lumea prin ochii lui. Este, firește, un caz particular, fiindcă integrarea a fost trăită diferit de fiecare familie și individ în parte. Textul funcționează însă ca un exercițiu de reflecție: oare și unii dintre copiii italieni născuți în România secolelor trecute simțeau la fel?

Tra gli italiani emigrati in Romania tra la fine del XIX secolo e l'inizio del XX, alcuni hanno scelto di mettervi radici, fondando una famiglia e vivendo la propria vita nella nuova patria. Perciò, molti bambini italiani hanno visto la luce in terra romena. Purtroppo, i documenti d'archivio rimangono freddi e concisi, fornendo solo dati, nomi e informazioni aride. La loro vita quotidiana, le emozioni, le speranze e la misura in cui si siano sentiti accettati dalla popolazione locale sono difficili da ricostruire. Ad eccezione di alcuni rapporti ufficiali e dei ricordi di famiglia – che in generale sostengono l'idea che siano stati ben accolti –, il resto dei dettagli è lasciato all'immaginazione di ciascuno.

Come in un vero e proprio arco che attraversa il tempo, i ruoli si sono invertiti: ai nostri giorni, sono i romeni a emigrare in Italia in numero maggiore. In questa edizione della rivista, vi proponiamo un testo scritto da un giovane romeno nato in Italia da genitori immigrati, per guardare il mondo attraverso i suoi occhi. Si tratta, naturalmente, di un caso particolare, poiché l'integrazione è stata vissuta in modo diverso da ogni singola famiglia e da ogni singolo individuo. Il testo però offre uno spunto di riflessione: provavano le stesse cose anche alcuni dei bambini italiani nati in Romania nei secoli passati?

de

Nicolae-Roberto-
Giorgio Andrei

traduzione

Clara Mitola

foto

arhiva autorului ·
archivio dell'autore

Cu prietnii in Italia,
2018

Con gli amici in Italia
nel 2018

Cum aş putea să descriu viața mea? Ca fiind mereu străin, oriunde am trăit.

Sunt român, dar născut în Italia, și aş dori să vă povestesc cum este să fii un român din diaspora care a trăit aproape toată viața în afara României. În timpul copilăriei mele în Italia, să fii român era asociat cu discriminarea din partea italienilor și stereotiparea cu adjective precum „hoți”, „violatori”, deoarece lumea nu ne cunoștea cu adevărat, fapt cauzat de dezinformarea societății italiene din anii 2000. La grădiniță și la școală nu erau probleme de integrare, pentru că profesorii înțelegeau situația și încercau să ne integreze, însă problemele apăreau în afara școlii, pe stradă sau la locurile de joacă, unde stigmatizarea sau ignorarea din partea celorlalți copii se simțea.

Cu toate acestea, copilăria mea a fost frumoasă; când mă întâlneam cu oameni, mă întrebau unde merg sau ce fac, când mergeam la bar, doamna de acolo știa mereu că luam ceai rece cu piersici, lumea saluta și se simțea căldura oamenilor din comună. Aveam o viață modestă, dar zilele de naștere erau cele mai spectaculoase – mai frumoase decât ale celorlalți copii, se simțea atmosfera de sărbătoare.

Prin anii 2010-2015, xenofobia la adresa românilor începuse să scadă; mai există și în ziua de astăzi, dar nu în mod exagerat precum în anii precedenți. În cazul meu și al familiei mele, am fost acceptați de ceilalți din comună, făceam grătare împreună, ne ajutam reciproc cu orice, lumea ne știa, nu aveam probleme cu italienii și începuse să fie un raport de vecinătate prietenească, ca o a doua familie.

În schimb, mai degrabă aveam probleme cu ceilalți români, unii dintre ei lipsiți de respect, mai ales că veneau din alte zone ori județe, în mod special din zonele rurale, existând astfel un fel de dispreț între români din cauza lipsei de educație. Cu toate acestea, statul italian a încercat și a reușit să integreze comunitatea de români din acei ani, chiar dacă o bună parte munea în agricultură.

Problemele mele au apărut în clasele VI-VIII, când eram ținută unor copii, în mod special români, din cauza educației diferite pe care

Come potrei descrivere la mia vita? Come quella di un eterno straniero, ovunque abbia vissuto.

Sono romeno ma sono nato in Italia, e vorrei raccontarvi com'è essere un romeno della diaspora che ha vissuto quasi tutta la vita fuori dalla Romania. Durante la mia infanzia, essere romeno significava subire discriminazione da parte degli italiani ed essere stereotipati con aggettivi come «ladri», «stupratori», perché la gente non ci conosceva davvero a causa della disinformazione della società italiana durante gli anni 2000. All'asilo e a scuola non c'erano problemi d'integrazione, perché gli insegnanti capivano la situazione e cercavano di integrarci, però i problemi apparivano fuori dalla scuola, per strada o al parco giochi, dove la stigmatizzazione o l'essere ignorati da parte degli altri bambini si sentivano.

Eppure, la mia è stata una bella infanzia; quando incontravo qualcuno, arrivava sempre una domanda su dove andassi o come stessi, quando andavo al bar, la signora che ci lavorava sapeva che prendevo sempre tè freddo alla pesca, la gente salutava e si percepiva il calore umano del paese. Avevo una vita modesta ma i compleanni erano spettacolari – più belli di quelli degli altri bambini, si sentiva l'atmosfera festiva.

Intorno al 2010-2015, la xenofobia nei confronti dei romeni ha iniziato a diminuire; esiste ancora oggi ma non nel modo esagerato degli anni precedenti. Quanto a me e alla mia famiglia, siamo stati accettati dal resto del paese, facevamo grigliate insieme, ci aiutavamo reciprocamente per qualsiasi cosa, la gente ci conosceva, non avevamo problemi con gli italiani e cominciamo ad avere un rapporto di vicinato amichevole, come una seconda famiglia.

Invece, più che altro avevamo problemi con gli altri romeni, alcuni dei quali irrispettosi, soprattutto quando provenivano da altre zone o regioni, specialmente dalla campagna, ed esisteva perciò una sorta di disprezzo tra i romeni, causata dall'ignoranza. E nonostante questo, lo stato italiano ha cercato ed è riuscito a integrare i romeni di quegli anni, anche se una buona parte lavorava in ambito agricolo.

I miei problemi sono iniziati alle medie (VI-VIII classe), quando ero il bersaglio di alcuni bambini, in particolare romeni, a causa della diversa educazione che avevano ricevuto dalle loro famiglie. Al liceo, però, il fatto che fossi romeno non è più stato un argomento di discussione,

L'esperienza della
migrazione attraverso
gli occhi di un giovane

celelalte familii o dădeau copiilor lor. La liceu, în schimb, faptul că eram român nu a fost niciodată un subiect de discuție, deși eram singurul străin din clasă, iar acest lucru a reprezentat un mare avantaj pentru mine.

În 2018, s-a hotărât să ne mutăm în Germania, deoarece tata lucra deja de câteva luni acolo, însă nu am reușit să mă adaptez la sistemul educațional nemțesc. Școala respectivă nu recunoștea faptul că am terminat clasa a IX-a în Italia, așa că am fost nevoit să merg într-o clasă pentru străini (a VII-a). Ceilalți copii vorbeau doar cu colegii de aceeași naționalitate sau etnie – de exemplu, kurzii vorbeau doar cu kurzii, românii cu românii, sirienii cu sirienii, rar se făceau prietenii între etnii. Cei mai buni prieteni ai mei erau kurzi din Siria, dar și acolo am avut dificultăți cu ceilalți români, care încercau să mă facă să nu mă împrietenesc cu celelalte etnii. Altă problemă era rasismul ascuns la școală din partea anumitor profesori, cum ar fi dezinteresul manifestat nu doar asupra mea, ci în general față de copiii străini. După un an, eu și cu mama ne-am hotărât să ne întoarcem în Italia pentru a-mi continua studiile și a lua bacalaureatul, dar tata a rămas în Germania. În acea perioadă eram pe drumuri între Italia și Germania încontinuu, dar apoi, la 18 ani, mi-am luat dubla cetățenie (atât de așteptată), fiind foarte bucuros și mândru.

Însă când ne-am întors în Italia, am simțit de parcă aș fi fost abandonat de cei pe care îi știam, mai ales de vecinii noștri care aveau croitoria. Eram ca un al treilea copil pentru ei, mergeam zilnic și vorbeam mereu cu ei, țin minte semnele de pe ușă unde era marcată înălțimea mea, de la naștere până la plecarea mea definitivă. Desigur, am fost dezamăgit, deoarece după un an simțeam un comportament cam rece din partea celor care m-au crescut când tata era la muncă sau mama era la magazin; astăzi mai păstrez legătura doar cu o singură persoană, cu care mai vorbesc rareori la telefon.

sebbene fossi l'unico straniero della classe, di fatto un grande vantaggio per me.

Nel 2018, ho deciso di trasferirmi in Germania, perché mio padre ci lavorava già da diversi mesi, ma non sono riuscito ad adattarmi al sistema scolastico tedesco. La scuola in questione non riconosceva il primo anno di liceo (IX classe) terminato in Italia, perciò sono stato costretto a entrare in una classe per stranieri (VII classe). Gli altri ragazzi parlavano solo con i compagni della stessa nazionalità o etnia – ad esempio, i curdi parlavano con i curdi, i romeni con i romeni, i siriani con i siriani, fare amicizia con altre etnie era raro. I miei migliori amici erano curdi provenienti dalla Siria, ma anche in questo caso ho avuto problemi con gli altri romeni, che cercavano di non farmi fare amicizia con le altre etnie. Un altro problema a scuola era il razzismo velato di alcuni insegnanti, che si manifestava, ad esempio, attraverso il disinteresse non solo nei miei confronti, ma in generale nei confronti dei ragazzi stranieri. Dopo un anno, io e mia madre abbiamo deciso di tornare in Italia, perché potessi continuare gli studi e prendere il diploma, ma mio padre è rimasto in Germania. In quel periodo eravamo sempre in viaggio tra Italia e Germania ma poi, quando ho compiuto 18 anni, ho preso la doppia cittadinanza (tanto attesa), che mi ha reso molto felice e orgoglioso.

Ma quando siamo tornati in Italia, mi sono sentito come se fossi stato abbandonato dalle persone che conoscevo, soprattutto dai nostri vicini che avevano la sartoria. Ero come un terzo figlio per loro, andavo lì ogni giorno e parlavo sempre con loro, ricordo le tacche sulla porta dove era segnata la mia altezza, dalla nascita fino alla mia partenza definitiva. Naturalmente, sono rimasto deluso, perché dopo un anno sentivo la freddezza di chi mi aveva cresciuto quando mio padre era al lavoro e mia madre in negozio; oggi sono in contatto solo con una persona, con cui parlo ogni tanto al telefono.

Subito dopo il diploma, siamo tornati in Germania ma la mia esperienza lavorativa non è stata delle migliori. Al panificio e al supermercato percepivo la xenofobia, soprattutto da parte della generazione più anziana, ma in due catene di fast food non ho avuto questo tipo di problemi, visto che ci lavoravano sia tedeschi che stranieri, soprattutto romeni. Ho percepito la stessa xenofobia anche negli uffici, negli ospedali o alle fiere, ma era un fenomeno nascosto; non lo dicevano apertamente, ma si percepiva dal comportamento dei dipendenti o dal modo in cui ti guardavano e ti parlavano. Non ce la facevo più, così nel 2024 ho deciso di trasferirmi in Romania.

Perché ho scelto la Romania? Innanzitutto, per l'università – frequento la Facoltà di Scienze Politiche dell'Università di Bucarest. In secondo luogo, l'ho scelta per scoprire le mie radici, per conoscere meglio la mia famiglia e capire chi sono.

În vizită la Berlin, 2024

Visita a Berlino, 2024

IUNIE-SEPTEMBRIE

Imediat după bacalaureat, ne-am întors în Germania, dar n-am avut o experiență optimă în câmpul muncii. La fabrica de pâine și la supermarket simțeam xenofobia, mai ales din partea generației mai vârstnice, dar la două lanțuri de fast-food n-am avut astfel de probleme, deoarece lucrau atât nemți, cât și străini, mai ales români. Această atmosferă de xenofobie am simțit-o și la birouri, spitale sau târguri, dar era una ascunsă; nu o spun direct, însă se simte prin comportamentul angajaților sau prin modul lor de a te privi și de a vorbi. N-am mai făcut față, așa că am decis în 2024 să mă mut în România.

De ce am ales România? În primul rând pentru facultate – sunt la Facultatea de Științe Politice din cadrul Universității din București. În al doilea rând, am ales-o pentru a-mi descoperi rădăcinile, să-mi cunosc mai bine familia și cine sunt eu. Iar în al treilea rând, a fost pentru a învăța mai bine limba română, mai ales în ceea ce privește dezvoltarea în scris și înțelegerea în alte medii – nu doar în mediul familial –, învățând alte moduri de comunicare, precum cel profesional sau instituțional. Desigur, în primul an totul a fost greu: o viață nouă fără părinți alături, plus că în instituții lumea nu înțelegea ce ziceam, chiar dacă vorbeam aceeași limbă. Țin să precizez că, până să mă mut în România (2024), am stat aici – combinând vacanțele – circa 100 de zile. Dar în rest, nu am avut parte de discriminare la facultate, poate doar legată de accent. Însă de multe ori mă consider un străin oriunde aș merge... pentru Italia sunt român, pentru România sunt italian, pentru Germania sunt străin – o persoană confuză.

Una dintre greutăți, așa cum am menționat, este în instituțiile publice, unde primesc întrebări de tipul: „Dar dumneavoastră sunteți din București?” sau „Dar știți limba română?”. Mulți funcționari nu știu sau nu înțeleg că, chiar dacă buletinul meu este de București, sunt multe persoane ca mine care au trăit în afară și probabil unii nu vorbesc fluent limba română. Sper ca acesta să fie un exemplu pentru celelalte persoane din diaspora; mi-aș dori să vină acasă, dar statul trebuie să sprijine această comunitate de 6.000.000 de români, care deseori este uitată, prin programe de integrare cu cursuri de limbă română pentru oricine, dar și cu subsidii pentru a ajuta la crearea unor afaceri sau la ridicarea unei locuințe. Eu am avut noroc să învăț limba română datorită părinților mei, prin cărți cu povești, televiziune și vorbitul în casă, dar sunt alți părinți care au uitat limba română și/sau nu au dorit să îi învețe pe propriii copii această limbă, care este greu de învățat, dar este frumoasă, deoarece este limba noastră. Cred că și cei de vârsta mea, care s-au născut ori au trăit în diaspora, au trecut și poate încă mai trec prin experiențe asemănătoare cu cele prin care am trecut eu.

E in terzo luogo, è stato per imparare meglio la lingua romena, soprattutto per sviluppare la scrittura e la comprensione in altri contesti – non solo in quello familiare –, imparando altri modi di comunicare, come quello professionale o istituzionale. Naturalmente, il primo anno tutto è stato difficile: una nuova vita senza genitori accanto, oltre al fatto che nelle istituzioni la gente non capiva cosa dicessi, anche se parlavamo la stessa lingua. Ci tengo a precisare che, prima di trasferirmi in Romania (2024), ho trascorso qui – tra una vacanza e l'altra – circa 100 giorni. Ma per il resto, non ho subito discriminazioni all'università, se non forse per il mio accento. Tuttavia, spesso mi sento uno straniero ovunque vada... per l'Italia sono romeno, per la Romania sono italiano, per la Germania sono straniero – una persona confusa.

Come dicevo, uno dei momenti più complicati è il confronto con gli enti pubblici, dove mi vengono poste domande del tipo: «Ma lei è di Bucarest?» oppure «Ma conosce la lingua romena?». Molti funzionari non sanno o non capiscono che, anche se sulla mia carta d'identità c'è scritto Bucarest, ci sono molte persone che, come me, hanno vissuto all'estero e probabilmente alcune non parlano correntemente la lingua romena. Spero che questo possa essere un esempio per gli altri membri della diaspora; vorrei tornassero a casa, ma lo stato deve sostenere questa comunità, formata da 6.000.000 di romeni e spesso dimenticata, attraverso programmi di integrazione che prevedano corsi di lingua romena per tutti, ma anche sussidi per sostenere l'avvio di un'attività o la costruzione di una casa. Io ho avuto la fortuna di imparare il romeno grazie ai miei genitori, attraverso i libri di fiabe, la televisione e il fatto di parlarlo a casa, ma ci sono altri genitori che hanno dimenticato la lingua romena e/o non hanno voluto insegnarla ai propri figli, è una lingua difficile da imparare ma è bella, perché è la nostra lingua. Credo che anche i miei coetanei, nati o cresciuti nella diaspora, abbiano vissuto e forse stiano ancora vivendo esperienze simili a quelle che ho vissuto io.

În Parlamentul
României, 2026

Nel Parlamento Romeno,
2026

Jocul de-a... Civitavecchia

Am ajuns, în fine, la Civitavecchia! Aștept de mai bine de șase decenii acest moment! Pe când eram elev de liceu, în Bucureștii anilor '60, mă căpătuisem cu un bun obicei: ascultam, de două ori pe săptămână, programul radiofonic intitulat „Teatru la microfon”. Astfel, am descoperit nenumărate texte din repertoriul teatrului românesc sau internațional, interpretate de actori de frunte ai scenelor din România. Ajunsesem chiar să le recunosc, după intonațiile lor, pe principalele vedete ale acelor vremuri. Printre piesele de teatru ce reveneau în mod periodic era și bine-cunoscutul text intitulat *Jocul de-a vacanța*, scris de Mihail Sebastian. Era una dintre piesele mele preferate! Puteam chiar să recit, pe dinafară, pasaje întregi din această capodoperă a teatrului românesc interbelic. De unde și admirația mea, fără limite, pentru autorul ei.

În special un pasaj din piesă mă mișca... până la lacrimi. Este vorba despre Scena VI, din primul act, în care Bogoiu, un mic funcționar bucureștean, și Corina, tânăra și frumoasa vedetă feminină a piesei, se află la Pensiunea Weber, undeva prin munții Carpați, într-o vară din perioada interbelică. Cred că e preferabil să-i „ascultăm” pe cei doi protagoniști, așa cum au fost ei imaginați de Mihail Sebastian:

„Bogoiu: Dumneata știi unde sunt eu acum?

Corina (*neînțelegând ce vrea să spună*): Cred că la pensiunea Weber.

Bogoiu (*face semn din cap că nu, apoi se apropie de ea, privește de jur-împrejur, ca să se asigure că nu ascultă nimeni, și-i spune foarte confidențial, ca și cum i-ar destăinui un mare secret*): Sunt în Oceanul Pacific.

Sono finalmente arrivato a Civitavecchia! Aspetto questo momento da oltre sei decenni! Quando frequentavo il liceo, nella Bucarest degli anni '60, avevo preso una buona abitudine: ascoltavo due volte alla settimana un programma radiofonico intitolato «Teatro al microfono». In questo modo, ho scoperto innumerevoli testi del repertorio teatrale romeno e internazionale, interpretato da attori di spicco dei palcoscenici romeni. Ero persino arrivato a riconoscere le principali star di quei tempi dalle loro intonazioni. Tra le opere teatrali periodicamente ripetute c'era anche il famoso testo intitolato *Jocul de-a vacanța* (*Il gioco delle vacanze*), scritto da Mihail Sebastian. Era una delle mie opere preferite! Riuscivo persino a recitare a memoria interi brani di questo capolavoro del teatro romeno interbellico. Da qui la mia ammirazione, senza limiti, per il suo autore.

Un passaggio dell'opera mi emozionava particolarmente... fino a commuovermi. Si trattava della VI Scena del primo atto, in cui Bogoiu, un impiegato bucarestino, e Corina, la giovane e bella protagonista femmina della pièce, si trovano alla Pensione Weber, chissà dove tra i Carpazi, in un'estate d'epoca interbellica. Credo sia meglio «ascoltare» i due protagonisti così come sono stati immaginati da Mihail Sebastian:

«Bogoiu: Sa dove mi trovo adesso?

Corina (*non capendo cosa intenda dire*): Credo alla pensione Weber.

Bogoiu (*scuote la testa per dire di no, poi le si avvicina, si guarda intorno per assicurarsi che nessuno stia ascoltando e le dice in tono molto confidenziale, come se le stesse svelando un grande segreto*): Sono nell'Oceano Pacifico.

foto: Belsu46 / Wikimedia.org

de
Adrian Irvin Rozei

traduzione
Clara Mitola

foto
arhiva autorului ·
archivio dell'autore

GIUGNO-SETTEMBRE

Il gioco di...
Civitavecchia

Corina (*nu înțelege nimic. Nu știe ce atitudine să ia. E puțin îngrijorată, dar nu vrea să pară prea mult. Surâde cu jumătate de surâs, ca de o glumă.*)

Bogoiu (*continuă cu foarte multă convingere*): În Pacific. La Singapor, 126 grade longitudine, 0,10 grade latitudine nordică. Am ancorat de cinci zile și aștept. Nu știu când o să ridice ancora. Miroase a ciclon... (*Se uită la cer, adulemecă aerul*). Acuma, în august, e foarte primejdios...

Corina (*cu stupoare*): Domnule Bogoiu, dumneata glumești?...

Bogoiu: Deloc. Navighez. Da, da, navighez. Vezi tabla asta? E jurnalul meu de bord. În fiecare zi, în fiecare dimineață, notez temperatura, vânturile, presiunea atmosferică... Umblu cu busola în buzunar și, oriunde aș fi, eu caut nordul. Aicea știi unde e? Uite-l colo! (*Arată cu degetul în zare, dincolo de rampă*). Îl vezi?

Corina (*il privește lung, fără să-și fi revenit complet*): Ciudat om ești dumneata, domnule Bogoiu! Nu mi-aș fi închipuit.

Bogoiu: Nimeni nu-și închipuie, domnișoară. Din fericire. Altfel n-ar mai fi chip de trăit...

Corina: Călătorești mult...

Bogoiu: Tot timpul. O iau prin Mediterana, dau în Atlantic, trec în Pacific. Numa-n Oceanul Înghețat de Nord n-am fost încă...

Dar ce-i cu dumneata? Ai rămas pe gânduri...

Corina: Nu... Te ascultam. (*Tace o secundă și apoi brusc*;) Cunoști bine Mediterana?

Bogoiu: Auzi, colo, dacă o cunosc?! Ca pe buzunarul meu.

Corina: Știi unde vine Civita Vecchia?

Bogoiu: Ei bravo, mi-ai plăcut! Cum să nu știu? (*Îi arată cu mâna pe o hartă imaginară*.) Păi, uite, aicea e Genova, aicea Neapole, și între ele două, la cotitură, e Civita Vecchia.

Corina (*a urmărit degetul lui și acum a rămas gânditoare, privind mereu spre punctul unde «este» Civita Vecchia*).

Bogoiu (*cu discreție, ca și cum n-ar voi s-o trezească dintr-un somn*): Domnișoară Corina... Mi se pare că și dumneata navighezi...

Corina (*tace, ușor semn din cap că da*).

Bogoiu: Și... nu navighezi singură...

Corina (*dă din cap că nu*).

Bogoiu: Ești cu un domn... cu un prieten... (*Surâde cu subînțeles*.) Dar nu trebuie să fii necăjită. Știi, pe Mediterană, și mai ales aici, pe lângă coastă... Nu sunt furtuni.

Corina: Păcat că nu sunt. Ar merita să fie.

Bogoiu: Îl iubești... Dumneata îl iubești și el se plimbă pe mare. Și nici nu-ți scrie...

Corina: Cum ai zis? Pe cine iubesc și cine nu-mi scrie? Da' știi că ai fantezie dumneata? De unde mi-ai scos toate astea? Mai bine... (*e încurcată, vrea să schimbe vorba*) mai bine te-ai duce să te îmbraci. Ia te uită în ce hal ești! Aproape gol."

Corina (*non capisce nulla. Non sa come comportarsi. È un po' preoccupata, ma non vuole darlo troppo a vedere. Sorride a mezza bocca, come se fosse uno scherzo*).

Bogoiu (*continua con grande convinzione*): Nel Pacifico. A Singapore, 126 gradi di longitudine, 0,10 gradi di latitudine nord. Sono ancorato da cinque giorni e aspetto. Non so quando salperò l'ancora. C'è odore di ciclone... (*Guarda il cielo, annusa l'aria*). Adesso, in agosto, è molto pericoloso...

Corina (*sbalordita*): Signor Bogoiu, sta scherzando?...

Bogoiu: Niente affatto. Sto navigando. Sì, sì, navigo. Vede questa lavagna? È il mio diario di bordo. Ogni giorno, ogni mattino, annoto la temperatura, i venti, la pressione atmosferica... Vado in giro con la bussola in tasca e, ovunque mi trovi, cerco il nord. Sa dove si trova qui? Eccolo lì! (*Indica con il dito all'orizzonte, oltre la rampa*.) Lo vede?

Corina (*lo guarda a lungo, senza essersi ancora ripresa del tutto*): Che uomo strano è lei, signor Bogoiu! Non me lo sarei mai immaginato.

Bogoiu: Nessuno se lo immagina, signorina. Per fortuna. Altrimenti vivere non varrebbe più la pena...

Corina: Viaggia molto...

Bogoiu: Sempre. Navigo nel Mediterraneo, mi spingo nell'Atlantico, passo nel Pacifico. Solo nell'Oceano Ghiacciato del Nord non ci sono ancora stato...

Ma che le succede? Sembra assorta nei suoi pensieri...

Corina: No... La stavo ascoltando (*Tace un attimo e poi, all'improvviso*). Conosce bene il Mediterraneo?

Bogoiu: Ma sentitela, se lo conosco?! Come le mie tasche.

Corina: Sa dove si trova Civita Vecchia?

Bogoiu: Eh, brava, questa è bella! Come potrei non saperlo? (*Le indica con la mano su una mappa immaginaria*.) Ecco, guardi, qui c'è Genova, qui Napoli, e tra le due, proprio all'angolo, c'è Civita Vecchia.

Corina (*ha seguito il suo dito e ora è rimasta pensierosa, continuando a guardare il punto in cui «si trova» Civita Vecchia*).

Bogoiu (*con discrezione, come se non volesse svegliarla dal sonno*): Signorina Corina... Mi sembra che anche lei navighi...

Corina (*tace, annuisce appena con la testa*).

Bogoiu: E... non naviga da sola...

Corina (*scuote la testa*).

Bogoiu: È con un signore... con un amico... (*Sorride con aria complice*). Ma non dev'essere triste. Sa, nel Mediterraneo, e soprattutto qui, vicino alla costa... Non ci sono tempeste.

Corina: Peccato che non ce ne siano. Varrebbe la pena ce ne fossero.

Am citit și recitat acest text... de zeci de ori! Astfel, am înțeles, de manieră subliminală, că Civitavecchia este, în piesa lui Sebastian, un simbol al unei călătorii imaginare, niciodată împlinite, un loc exotic doar prin sonoritate, nu prin realitate. El se potrivește de minune cu stilul lui Sebastian: o ironie tandră, spusă de Bogoiu, funcționarul care visează la evadări imposibile. Este unul dintre acele nume de orașe italiene pe care Sebastian le folosește pentru a sugera dorința de evadare, imposibilitatea reală a evadării, ridicolul mic burghez al viselor neîmplinite, farmecul sonor al unui loc pe care personajul nu îl cunoaște.

Acest nume „rimează” de minune cu Siracusa, orașul sicilian menționat de Bernard Dimey în melodia care spune „*Je voudrais tant voir Syracuse!*”. Tot un vis neîmplinit, dar care-i permite autorului să supraviețuiască.

Acum 58 de ani, când am sosit pentru prima dată în Italia, mi-am spus că trebuie să merg la Civitavecchia. Cel puțin pentru ca această „noțiune” să nu rămână... un vis neîmplinit. Civitavecchia nu este o destinație turistică. Ea nici nu apare în majoritatea ghidurilor turistice, deși zeci de mii de vizitatori traversează orașul în fiecare an. Asta pentru că portul din Civitavecchia este adevărata intrare în Italia a vapoarelor de croazieră care-i transportă pe cei ce

Bogoiu: Lo ama... Lei lo ama e lui se ne va per mare. E non le scrive nemmeno...

Corina: Come ha detto? Chi amo e chi non mi scrive? Ma lo sa che ha proprio fantasia, lei? Da dove le sono venute tutte queste cose? Meglio...

(*è confusa, vuole cambiare argomento*) meglio che vada a vestirti. Guardi in che stato è! Quasi nudo.»

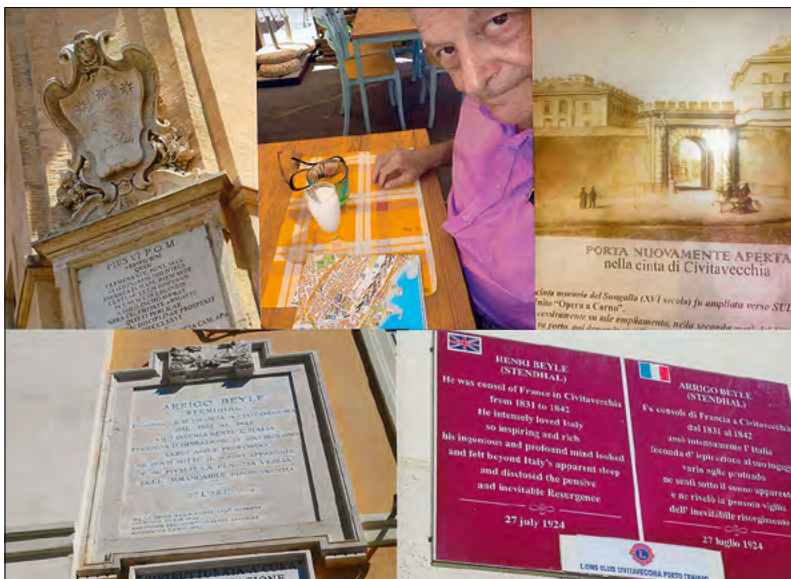

Ho letto e riletto questo testo... decine di volte! Così, ho capito, in modo subliminale, che Civitavecchia, nell'opera di Sebastian, è il simbolo di un viaggio immaginario, mai compiuto, un luogo esotico solo per la sua sonorità, non nella realtà. Si adatta perfettamente allo stile di Sebastian: una tenera ironia,

espressa da Bogoiu, l'impiegato che sogna fughe impossibili. È uno di quei nomi di città italiane che Sebastian usa per suggerire il desiderio di evasione, l'impossibilità reale di evadare, il ridicolo piccolo-borghese dei sogni irrealizzati, il fascino sonoro di un luogo che il personaggio non conosce.

Questo nome «rima» perfettamente con Siracusa, la città siciliana menzionata da Bernard Dimey nella melodia che dice «*Je voudrais tant voir Syracuse!*». Ancora un sogno irrealizzato, ma che permette all'autore di sopravvivere.

Quando, 58 anni fa, sono arrivato in Italia la prima volta, mi sono ripromesso di andare a Civitavecchia. Almeno affinché questa «idea» non rimanesse... un sogno irrealizzato. Civitavecchia non è una meta turistica. Non compare nemmeno nella maggior parte delle guide turistiche, sebbene ogni anno decine di migliaia di visitatori attraversino la città. Questo perché il porto di Civitavecchia è il vero punto di ingresso in Italia delle navi da crociera che trasportano quanti desiderano raggiungere Roma via mare e il più rapidamente possibile. E non è una novità di oggi o di ieri. Civitavecchia è stata per secoli il porto d'ingresso nello Stato Pontificio. Del resto, Alexandre Dumas menziona Civitavecchia, in cui ha transitato – più volte –, perché nel XIX secolo era uno dei porti fondamentali per raggiungere Roma. Disponiamo di fonti primarie che lo confermano. Alexandre Dumas menziona questa città nei suoi diari di viaggio, in particolare in *Impressions de voyage* e nel *Carnet de voyage en Italie*, conservati presso la Biblioteca Nazionale di Francia. Nei suoi scritti, Dumas ricorda il porto fortificato, i controlli papali, l'atmosfera austera della città, il contrasto tra il mare e la pesante burocrazia dello Stato Pontificio. Il suo tono è spesso ironico, alle volte derisorio, come in molti dei suoi diari di viaggio.

vor să ajungă, pe mare și cât mai repede, la Roma. Și nu de azi, de ieri. Civitavecchia a fost portul de intrare în Statele pontificale timp de sute de ani. De altfel, Alexandre Dumas menționează Civitavecchia și a trecut prin ea – de mai multe ori –, pentru că era unul dintre porturile esențiale pentru a ajunge la Roma în secolul al XIX-lea.

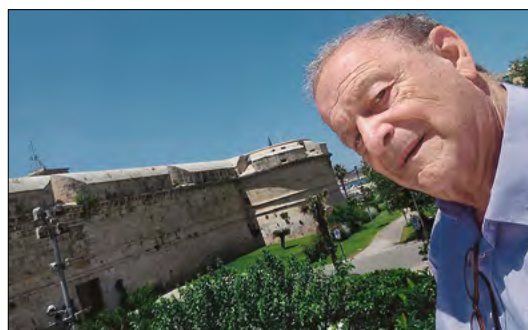

Avem surse primare care confirmă acest lucru. Alexandre Dumas menționează acest oraș în jurnalele sale de călătorie, în special în *Impressions de voyage* și în *Carnet de voyage en Italie*, păstrate la Biblioteca Națională a Franței. În scrierile sale, Dumas amintește portul fortificat, controalele papale, atmosfera austeră a orașului, contrastul dintre mare și birocrăția greoaie a Statelor Papale. Tonul său este adesea ironic, uneori batjocoritor, ca în multe dintre jurnalele sale de călătorie.

Însă, o altă personalitate literară majoră a marcat cu prezența sa istoria orașului în secolul al XIX-lea. Este vorba de scriitorul Henri Beyle, mai bine cunoscut sub numele de Stendhal, care a fost consulul Franței în acest oraș, între 1831 și 1842, timp în care s-a plictisit... „copios”. Este unul dintre motivele pentru care l-a părăsit în 1836. Deși a mai rămas consul... încă șase ani! O placă de marmură, instalată în 1924 pe zidul unui edificiu de pe Largo Plebiscito, amintește această perioadă.

La capătul aceleiași străzi, dai peste monumentul major al orașului: Fortul Michelangelo, o fortăreață care protejează portul Civitavecchia, aflată în regiunea metropolitană a Romei. Construcția ei a început în 1508 și a fost finalizată în 1537, în timpul pontificatului lui Paul al III-lea, sub conducerea lui Antonio da Sangallo cel Tânăr. O tradiție locală nefondată susține că donjonul, turnul principal al fortăreței, a fost proiectat de Michelangelo Buonarroti, de unde și numele de Fort Michelangelo. Impunătorul fort are forma unui patruleter (planul său măsoară aproximativ 100 x 120 metri), cu patru turnuri de colț și un donjon octogonal. Pe unul dintre turnuri, cel estic, se află un simbol aparținând stemei Papei Iulius al II-lea (care a comandat edificiul),

Tuttavia, un'altra importante figura letteraria ha lasciato il segno nella storia della città nel XIX secolo. Si tratta dello scrittore Henri Beyle, meglio conosciuto con il nome di Stendhal, che fu console di Francia in questa città tra il 1831 e il 1842. Un periodo durante il quale si è annoiato... «copiosamente». È uno dei motivi per cui l'ha lasciata nel 1836. Sebbene sia rimasto console... per altri sei anni! Una targa di marmo, apposta nel 1924 sulla facciata di un edificio in Largo Plebiscito, ricorda quel periodo.

Alla fine della stessa strada, ti imbatti nel principale monumento della città: il Forte Michelangelo, una fortezza che protegge il porto di Civitavecchia, situata nell'area metropolitana di Roma. La sua costruzione è iniziata nel 1508 ed è stata completata nel 1537, durante il pontificato di Paolo III, sotto la direzione di Antonio da Sangallo il Giovane. Un'infondata tradizione locale sostiene che il mastio, la torre principale della fortezza, sia stato progettato da Michelangelo Buonarroti, da cui il nome di Forte Michelangelo. L'imponente fortezza ha la forma di un quadrilatero (la sua pianta misura circa 100 x 120 metri), con quattro torri angolari

adică un stejar; acesta indică locul unde Iulius al II-lea a binecuvântat și a zidit piatra de temelie pe 14 decembrie 1508.

Însă surpriza majoră a vizitei mele la Civitavecchia a avut loc în momentul în care am vizitat edificiul „Teatro Traiano” de pe Corso Centocelle (alt nume istoric al orașului) la sud, Largo Plebiscito la vest și Via Traiana la nord. El a fost numit „Traian” în onoarea împăratului care a fondat orașul tirrenian și în vremea căruia portul său a fost cel mai activ din Imperiul Roman. Teatrul Traian a fost inaugurat pe 4 mai 1844. Ca majoritatea teatrelor din secolul al XIX-lea, Teatrul Traian fusese dotat cu o cortină magnifică, salvată de la distrugere în timpul ultimului război mondial, dar care a dispărut ulterior. Cortina reprezenta sacrificiul pe care, conform legendei, împăratul Traian l-a adus lui Neptun în timpul construcției portului *Centumcellae* (numele antic al orașului).

În acest moment, în foaierul teatrului este prezentată o expoziție de fotografii luate cu ocazia turnării filmului *Che ora è*, în 1989, de către renumitul regizor Ettore Scola, chiar în acest oraș. Vedetele principale erau Marcello Mastroianni și Massimo Troisi. O nimica toată!

Știi că mă veți întreba dacă merita să aștept atâta vreme înainte de a descoperi minunile orașului Civitavecchia. Aș răspunde cu o frază, atribuită scriitorului francez Joséphin Souly, ce ar putea fi chiar o replică dintr-o piesă de Mihail Sebastian: „*Tout bonheur que la main n'atteint pas n'est qu'un rêve!*” (Orice fericire pe care mâna n-o poate atinge nu este decât un vis!)

e un mastio ottagonale. Su una delle torri, quella orientale, è presente un simbolo appartenente allo stemma di papa Giulio II (che commissionò l'edificio), ovvero una quercia; esso indica il luogo in cui Giulio II benedisse e pose la prima pietra, il 14 dicembre 1508.

E tuttavia, la sorpresa più grande della mia visita a Civitavecchia è arrivata quando ho visitato l'edificio del Teatro Traiano, a sud di Corso Centocelle (altro nome storico della città), a ovest di Largo Plebiscito e a nord di Via Traiana. È stato chiamato «Traiano» in onore dell'imperatore che ha fondato la città tirrenica e, durante il cui dominio, il suo porto era il più attivo dell'Impero Romano. Il Teatro Traiano è stato inaugurato il 4 maggio 1844. Come la maggior parte dei teatri del XIX secolo, il Teatro Traiano era dotato di un magnifico sipario, salvato dalla distruzione durante l'ultima guerra mondiale, ma che in seguito è andato perduto. Il sipario raffigurava il sacrificio che, secondo la leggenda, l'imperatore Traiano ha offerto a Nettuno durante la costruzione del porto di *Centumcellae* (antico nome della città).

In questo momento, nel foyer del teatro è allestita una mostra di fotografie scattate durante le riprese del film *Che ora è*, nel 1989, dal famoso regista Ettore Scola, proprio in questa città. I protagonisti erano Marcello Mastroianni e Massimo Troisi. Una cosa da poco!

So che mi domanderete se sia valsa la pena aspettare così tanto prima di scoprire le meraviglie della città di Civitavecchia. Risponderei con una frase, attribuita allo scrittore francese Joséphin Souly, che potrebbe essere proprio una battuta tratta da un'opera teatrale di Mihail Sebastian: «*Tout bonheur que la main n'atteint pas n'est qu'un rêve!*» (Ogni felicità che la mano non può toccare non è che un sogno!)

Să ne reamintim de colonia italiană de la **Cataloi**

Când vine vorba despre Cataloi, sat dobrogean cu istorie veche, legată mai ales de populațiile de sorginte balcanică ce au conviețuit periodic cu românii băștinași, descoperim în paginile istoriei sale și povestea inedită a unei comunități de italieni.

Comuna păstrează și astăzi amintirea italienilor ajunși în România, mai întâi în Moldova, înainte de a se muta la Cataloi ca urmare a promisiunilor mereu încălcate ale urmașilor moșierului Dimitrie Anghel, cel care îi adusese în România. O stradă pe care au locuit le poartă încă numele, iar la capătul ei mai sunt vizibile urmele cimiterului, unde își dorm somnul de veci mulți dintre ei. Și tot aici, la capătul străzii, nu departe de locul lor de veci, funcționa o moară, celebră în zonă. Era cunoscută după numele proprietarului, italianul Bianchi, pe care primarul comunei Frecăței, Marian Naiman, promitea cu câțiva ani în urmă să o refacă. Moara lui Bianchi era celebră în zonă prin performanțele ei. Sătenii din toate localitățile învecinate și de mai departe veneau aici ca să își macine fin grânele.

Pățania acestor italieni, aduși de boierul Dimitrie Anghel pentru a lucra pe moșia sa de la Cornești, în județul Iași, este diferită de a celorlalți emigranți italieni. Este o poveste ca multe alte povești ale secolului trecut, destinul multor italieni care, în dorința de a-și asigura un trai mai bun și neluând în seamă posibilele riscuri ale plecării de acasă, au ales drumul riscant al emigrării. Astfel s-a întâmplat cu grupul de italieni din Rovigo, care s-a lăsat în seama promisiunilor. Dar visul acestor emigranți italieni s-a spulberat repede, la câțiva ani de la sosirea lor în România.

Satul Cataloi de astăzi a fost numit de-a lungul timpului în diferite moduri, Kataloy, Katalu (așa cum este menționat în *defterul* – registrul – de pe la anul 1575), Korsak în 1849 sau Negreni. Satul este prima oară atestat în anul 1538, cu numele Katali Çardac, atunci când sultanul Soliman Magnificul a trecut pe aici, în campania de pedepsire a lui Petru Rareș. Istoricii și lingviștii arată că expresia hibridă *Kerik-i-Katalin* (ce se traduce prin „târgul” sau „așezarea” lui Cătălin) demonstrează o locuire românească în zonă chiar

Quando si tratta di Cataloi, paese dobrogiense dalla storia antica, legata soprattutto alle popolazioni di origine balcanica che hanno convissuto periodicamente con i romeni autoctoni, scopriamo nelle pagine del suo passato anche l'inedita storia di una comunità di italiani.

Il paese conserva ancora oggi il ricordo degli italiani arrivati in Romania, inizialmente in Moldavia, prima di trasferirsi a Cataloi a causa delle promesse mai mantenute dai discendenti del proprietario terriero Dimitrie Anghel, che li aveva portati in Romania. Una strada in cui hanno vissuto porta ancora il loro nome, e alla sua estremità sono ancora visibili le tracce del cimitero dove molti di loro riposano in pace. E proprio qui, in fondo alla stessa strada, non lontano dalla loro ultima dimora, funzionava un mulino, famoso in tutta la zona. Era conosciuto con il nome del suo proprietario, l'italiano Bianchi, che anni fa il sindaco di Frecăței, Marian Naiman, prometteva di ricostruire. Il mulino di Bianchi era famoso nella zona per la sua efficienza. Gli abitanti di tutti i paesi vicini e anche da più lontano venivano qui per macinare finemente il loro grano.

La vicenda di questi italiani, portati dal boiaro Dimitrie Anghel per lavorare nella sua tenuta di Cornești, nella provincia di Iași, è diversa da quella degli altri migranti italiani. È una storia simile a tante altre del secolo scorso, il destino di molti italiani che, alla ricerca di una vita migliore e senza tenere conto dei possibili rischi legati alla partenza da casa, hanno scelto la rischiosa strada dell'emigrazione. È stato così per il gruppo di italiani di Rovigo, che si è affidato a delle promesse. Ma il sogno di questi migranti italiani è andato in frantumi rapidamente, pochi anni dopo il loro arrivo in Romania.

Il villaggio di Cataloi di oggi è stato chiamato in vari modi nel corso del tempo: Kataloy, Katalu (come riportato nel *defter* – il registro – risalente all'anno 1575), Korsak nel 1849 o Negreni. Il villaggio è attestato per la prima volta nel 1538 con il nome di Katali Çardac, quando il sultano Solimano il Magnifico è passato da queste parti durante la campagna punitiva contro Petru Rareș. Storici e linguisti sottolineano come l'espressione

de
Anișoara Liliana
Vals, Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

foto
RO.AS.IT.

IUNIE-SEPTEMBRIE

anterioară acestei perioade, din numele respectiv derivând forma actuală într-un interval extrem de scurt, după cum dovedește defterul (registru) din 1575.

Satul a fost locuit de turci, români, bulgari, iar în 1841 aici se va stabili și o colonie germană venită din Basarabia și chiar câteva familii de origine franceză. La sfârșitul secolului se vor alătura și italienii veniți de la Cornești, Iași. În Dobrogea, aceasta este singura colonie compactă, stabilită prin transferul unui grup întreg de familii. Este singura colonie formată exclusiv din lucrători agricoli, în același timp singura ai cărei membri au aceeași origine geografică: provincia Rovigo – majoritatea provenea din Trecenta.

Aducerea italienilor la Cornești datează din primăvara anului 1879. În 7/19 aprilie 1879, la Iași, între Dimitrie Anghel (proprietarul moșiei de la Cornești, medic la Iași) și Angelo Grecchi (inițiatorul proiectului), acesta din urmă fiind reprezentat oficial prin mandatarul Vincenzo Romano, a fost semnat un contract privind transferul și colonizarea a 50 de familii italiene. Angelo Grecchi este străbunicul doamnei Antoneta Grecchi, membră dragă a Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT. După mutarea coloniei în Dobrogea, fiul lui Angelo, Gaetano se mută pe Valea Troțușului, acolo unde își va continua existența această numeroasă familie.

În urma contractului semnat, în luna mai, sosește un număr de 30 de coloniști, meșteri constructori și cărămidari, pentru a asigura construirea caselor în care aveau să locuiască. Restul familiilor ar fi trebuit să li se alătore în octombrie 1879, după construirea caselor. Proprietarul era obligat să asigure materialele necesare pentru construcțiile prevăzute în contract și să cedeze gratuit și definitiv fiecărui cap de familie câte un hectar de teren pentru casă și grădină. Tot el se angajase să cumpere pentru fiecare familie doi boi și o vacă, valoare ce urma să fie restituită în trei ani, fără dobândă. Până la prima recoltă, coloniștilor li se garanta hrana necesară, precum și hrana animalelor, iar fiecărui cap de familie i se repartizau între cinci și șase fâșii de pământ destinate exclusiv cultivării, împreună cu semințele necesare. Contractul avea o durată de 25 de ani, la expirarea căruia coloniștii urmau să devină proprietarii terenului primit în folosință, ambele părți având libertatea de a reînnoi înțelegerea. Transportul italienilor a fost suportat parțial de Dimitrie Anghel, care a plătit jumătate din costul călătoriei navale până la Galați și integral transportul pe uscat până la Cornești. Coloniștii au achitat cealaltă jumătate a transportului naval până la Galați, conform prevederilor contractului.

Angelo Grecchi s-a angajat să supravegheze colonia. Pentru aceasta ar fi primit 10 hectare de pământ, case, lemn, vin și pâine, precum și

ibrida Kerik-i-Katalin (che se traduce con «il mercato» o «l'insediamento» di Cătălin) dimostri una presenza romena nella zona già prima di quel periodo, e che da quel nome, in un lasso di tempo estremamente breve, sia derivata la forma attuale, come dimostra il *defter* (registro) del 1575.

Il villaggio è stato abitato da turchi, romeni, bulgari, e nel 1841 vi si stabiliranno una colonia tedesca proveniente dalla Bessarabia e alcune famiglie di origine francese. Alla fine del secolo si aggiungeranno gli italiani provenienti da Cornești, Iași. Si tratta dell'unica colonia compatta della Dobrugia, creata attraverso il trasferimento di un intero gruppo di famiglie. È l'unica colonia formata esclusivamente da agricoltori e allo stesso tempo l'unica composta da membri con la medesima origine geografica: Rovigo – la maggior parte proveniva da Trecenta.

L'arrivo degli italiani a Cornești risale alla primavera del 1879. Il 7/19 aprile 1879, a Iași, Dimitrie Anghel (proprietario della tenuta di Cornești, medico a Iași) e Angelo Grecchi (promotore del progetto), quest'ultimo rappresentato ufficialmente dal suo mandataro Vincenzo Romano, hanno firmato un contratto riguardante il trasferimento e la colonizzazione di 50 famiglie italiane. Angelo Grecchi è il bisnonno della signora Antoneta Grecchi, caro membro dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. Dopo il trasferimento della colonia in Dobrugia, il figlio di Angelo, Gaetano, si trasferisce nella Valle del Troțuș, luogo in cui avrebbe continuato a vivere questa numerosa famiglia.

A seguito del contratto firmato nel mese di maggio, arrivano 30 coloni, artigiani edili e muratori, per garantire la costruzione delle case in cui avrebbero abitato. Gli altri membri delle famiglie avrebbero dovuto raggiungerli nell'ottobre del 1879, una volta terminata la costruzione delle case. Il proprietario era tenuto a fornire i materiali necessari per le costruzioni previste dal contratto e a cedere a ogni capofamiglia, gratuitamente e in via definitiva, un ettaro di terreno per la casa e il giardino. Si era inoltre impegnato ad acquistare per ogni famiglia due buoi e una mucca, il cui valore sarebbe stato restituito in tre anni, senza interessi. Fino al primo raccolto, ai coloni era garantito il sostentamento necessario, così come il foraggio per gli animali, e a ciascun capofamiglia erano assegnati da cinque a sei appezzamenti di terreno destinati esclusivamente alla coltivazione, insieme ai semi necessari. Il contratto aveva una durata di 25 anni, alla scadenza dei quali i coloni sarebbero diventati proprietari del terreno

Ricordiamo la colonia
italiana di **Cataloi**

5% din produsul net obținut de coloniști. Dacă experimentul s-ar fi dovedit a fi un succes, prin însuși Angelo Grecchi, ar fi fost aduse încă 200-300 de familii de italieni, în condiții similare.

Pe 1 mai 1879, contractul astfel întocmit a fost predat spre autentificare de către viceconsulul francez la Iași, L. Castaing. În vara aceluiași an, o parte din coloniști erau deja prezenți la Cornești.

În anul 1879, Alberto Pansa, secretarul Legației Italiei la București, a efectuat două vizite în comunitatea italiană din Cornești. Acesta a remarcat condițiile precare de trai ale conaționaliilor săi și a intervenit pentru a aplană tensiunile tot mai mari din zonă. Deși coloniștii încă locuiau pe moșia de la Cornești în 1888, dispariția lui Dimitrie Anghel și refuzul succesorului său de a prelungi vechiul acord i-au forțat să părăsească pământurile, determinându-i pe o parte dintre ei să revină în Italia.

Majoritatea, adică 72 de familii, au rămas în România și au primit 72 de terenuri a câte 15 hectare, în Cataloi, Dobrogea, în schimbul sumei de 7 lei/hectar pe an, ca urmare a intervenției Legației Italiei.

După stabilirea coloniștilor italieni la Cataloi, administrarea comunității a devenit un proces atent supravegheat atât de autoritățile române, cât și de cele italiene. Statul italian, prin Legația de la București și Consulatul din Galați, a intervenit periodic pentru a proteja drepturile coloniștilor și pentru a asigura continuitatea contractelor de arendă. În primul an, fiecare familie a primit un împrumut de 150 de lire din partea guvernului italian, sprijin esențial pentru ridicarea locuințelor și începerea lucrărilor agricole. Colonia își alegea anual patru consilieri, iar preotul comunității, Luigi di Benedetto, avea un rol central în viața coloniștilor, fiind nu doar păstor spiritual, ci și educator, medic, farmacist și mediator în problemele interne. Relația cu autoritățile române era gestionată prin Consulatul italian, care intervenea ori de câte ori apăreau neînțelegeri privind suprafața arendată sau reînnoirea contractelor.

Condițiile de viață în Cataloi au fost însă dificile încă de la început. Terenul fusese abia despădurit și nu exista nicio casă, astfel că primele luni au fost marcate de lipsuri și eforturi considerabile. Iernile aspre și verile secetoase afectau constant recoltele, iar coloniștii erau adesea nevoiți să caute slujbe temporare în Tulcea, Sulina sau Galați pentru a suplini veniturile insuficiente. Seceta din 1899 a distrus întreaga recoltă, iar comunitatea a primit o subvenție în cereale din partea regelui Italiei. O nouă secetă, în 1904, a determinat preotul să solicite ajutorul episcopului catolic din București, iar agentul consular de la Sulina a informat autoritățile italiene despre situația dificilă a coloniștilor. Cu toate acestea, colonia a rămas una dintre cele mai

ricevuto in uso, con la libertà per entrambe le parti di rinnovare l'accordo. Il trasporto degli italiani fu sostenuto in parte da Dimitrie Anghel, che pagò metà del costo del viaggio in nave fino a Galați e per intero il trasporto via terra fino a Cornești. I coloni hanno pagato l'altra metà del trasporto navale fino a Galați, in base a quanto previsto dal contratto.

Angelo Grecchi si è impegnato a sorvegliare la colonia. Per questo avrebbe ricevuto 10 ettari di terra, case, legna, vino e pane, nonché il 5% del prodotto netto ottenuto dai coloni. Se l'esperimento si fosse dimostrato un successo, attraverso Angelo Grecchi, sarebbero state portate altre 200-300 famiglie italiane, a condizioni simili.

Il 1° maggio 1879, il contratto così redatto è stato presentato per la ratifica al viceconsole francese a Iași, L. Castaing. Nell'estate dello stesso anno, una parte dei coloni era già presente a Cornești.

Nel 1879, Alberto Pansa, segretario della Legazione d'Italia a Bucarest, ha visitato due volte la comunità italiana di Cornești. Questi ha notato le precarie condizioni di vita dei suoi connazionali ed è intervenuto per appianare le crescenti tensioni nella zona. Sebbene nel 1888 i coloni abitassero ancora nella tenuta di Cornești, la scomparsa di Dimitrie Anghel e il rifiuto del suo successore di prorogare il vecchio accordo li ha costretti ad abbandonare quelle terre, spingendo alcuni di loro a tornare in Italia.

72 famiglie, vale a dire la maggior parte, sono rimaste in Romania e hanno ricevuto 72 terreni da 15 ettari ciascuno a Cataloi, in Dobrugia, in cambio di 7 lei per ettaro all'anno, grazie all'intervento della Legazione d'Italia.

Dopo l'insediamento dei coloni italiani a Cataloi, l'amministrazione della comunità è diventata un processo attentamente sorvegliato sia dalle autorità romene che da quelle italiane. Lo Stato italiano, attraverso la Legazione di Bucarest e il Consolato di Galați, è intervenuto periodicamente per tutelare i diritti dei coloni e garantire la continuità dei contratti di affitto. Nel primo anno, ogni famiglia ha ricevuto un prestito di 150 lire dal governo italiano, un sostegno essenziale per la costruzione delle abitazioni e l'avvio dei lavori agricoli. La colonia eleggeva ogni anno quattro consiglieri, e il prete della comunità, Luigi di Benedetto, aveva un ruolo centrale nella vita dei coloni in qualità, non solo di pastore spirituale, ma anche di educatore, medico, farmacista e mediatore nei problemi interni. La relazione con le autorità romene era gestita attraverso il Consolato Italiano, che interveniva ogni volta apparissero incomprensioni riguardanti la superficie affittata o il rinnovo dei contratti.

E tuttavia, le condizioni di vita a Cataloi sono state difficili fin dall'inizio. Il terreno era

unite comunități rurale italiene din România, menținându-și identitatea prin biserică, școală, cooperativă de consum și prin sprijinul constant al statului italian.

Deși colonia a solicitat extinderea terenului din cauza creșterii demografice, suprafața totală nu a fost niciodată mărită. Contractele au fost reînnoite periodic, în 1905, apoi în 1921 și 1936, cu chirii crescute treptat, dar menținute sub nivelul pieței.

Contractul din 1921, încheiat între șeful Ocolului Domeniilor Babadag și colonia italiană, asistată de Consulul General al Italiei de la Galați, era semnat de 81 de coloni italieni, între care amintim următoarele nume: Angelo Prini, Domenico Savioli, Luca Ravagnani, Luigi Savioli, Roberto Savioli, Emilio Zanchi, Riccardo Gazzì, Ipolito Barotti, Pietro Sofiatti, Fioravante Soffiati, Sigismundo Savioli, Angelo Cavicchioli, Vittorio Cavariani, Antonio Fioratti.

Resturile cimitirului din
Cataloi

I resti del cimitero di
Cataloi

În ciuda greutăților, colonia italiană din Cataloi a rămas una dintre cele mai compacte și unite comunități rurale italiene din România. Membrii ei au continuat să fie supuși italieni, iar tinerii plecau periodic în Italia pentru efectuarea serviciului militar. În 1912, colonia număra deja 111 familii, toate dedicate agriculturii.

Destinul comunității s-a schimbat radical în 1939, când statul italian fascist a impus coloniștilor alegerea între renunțarea la cetățenia italiană sau repatriere. Cei mai mulți au ales să plece în Italia în 1941, atrași de promisiunea unor noi loturi de pământ în Agro Romano și Pontino. Unii dintre ei s-au întors ulterior în România, dezamăgiți de condițiile găsite acolo. Cei rămași s-au stabilit în special în satul Greci, unde descendenții lor trăiesc și astăzi.

stato appena disboscato e non esisteva nessuna casa, per cui i primi mesi sono stati caratterizzati da privazioni e notevoli fatiche. Gli inverni rigidi e le estati di siccità compromettevano costantemente i raccolti, e i coloni erano spesso costretti a cercare lavori temporanei a Tulcea, Sulina o Galați per integrare i guadagni insufficienti. La siccità del 1899 ha distrutto l'intero raccolto e la comunità ha ricevuto una sovvenzione in cereali dal re d'Italia. Una nuova siccità, nel 1904, ha spinto il parroco a chiedere aiuto al vescovo cattolico di Bucarest, mentre l'agente consolare di Sulina ha informato le autorità italiane della difficile situazione dei coloni. Nonostante questo, la colonia è rimasta una delle comunità rurali italiane più coese di Romania, conservando la propria identità grazie alla chiesa, alla scuola, alla cooperativa di consumo e al costante sostegno dello Stato italiano.

Sebbene la colonia avesse richiesto l'ampliamento del terreno a causa della crescita demografica, la superficie totale non è mai stata aumentata. I contratti sono stati rinnovati periodicamente, nel 1905, poi nel 1921 e nel 1936, con canoni di locazione aumentati gradualmente, ma mantenuti al di sotto del livello di mercato.

Il contratto del 1921, stipulato tra il capo di Ocolul Domeniilor Babadag e la colonia italiana, assistita dal Console Generale d'Italia a Galați, era firmato da 81 coloni italiani, tra i quali ricordiamo: Angelo Prini, Domenico Savioli, Luca Ravagnani, Luigi Savioli, Roberto Savioli, Emilio Zanchi, Riccardo Gazzì, Ipolito Barotti, Pietro Sofiatti, Fioravante Soffiati, Sigismundo Savioli, Angelo Cavicchioli, Vittorio Cavariani, Antonio Fioratti.

A dispetto delle difficoltà, la colonia italiana di Cataloi è rimasta una delle comunità rurali italiane più compatte e unite di Romania. I suoi membri hanno continuato a essere cittadini italiani, e i giovani si recavano periodicamente in Italia per prestare il servizio militare. Nel 1912 la colonia contava già 111 famiglie, tutte dedite all'agricoltura.

Il destino della comunità è cambiato radicalmente nel 1939, quando lo Stato fascista italiano ha imposto ai coloni di scegliere tra la rinuncia alla cittadinanza italiana e il rimpatrio. La maggior parte di loro ha scelto di partire per l'Italia nel 1941, attirati dalla promessa di nuovi appezzamenti di terreno nell'Agro Romano e nel Pontino. Alcuni di loro sono poi tornati in Romania, delusi dalle condizioni trovate in patria. Gli italiani rimasti si sono stabiliti soprattutto nel villaggio di Greci, dove i loro discendenti vivono ancora oggi.

Pe măsură ce vara se apropia, soarele răsărea din ce în ce mai devreme... Se zărea, mare, luminos, prin frunzișul copacilor. Dimineața, deschideam larg ferestrele pentru ca aerul curat adus de adierea vântului de peste Dunăre să inunde apartamentul. Ciripitul păsărilor, cântecul gugustiucilor și mirosul primăverii îmi țineau companie. În curând avea să sosească vara și urma să ne facem planuri de vacanță. Care să fie destinațiile noastre anul acesta? Am analizat că puteam bifa câteva ieșiri în locuri mai apropiate, la mănăstirile din județul Constanța, o altă din Tulcea, o călătorie în minunatele ținuturi moldave, orașul Iași fiind un obiectiv mult dorit, dar și într-o destinație de suflet, Sulina.

De ce Sulina? Ce reprezintă această așezare aflată la capătul lumii? Este extrema estică a României și graniță Schengen a Europei. Este unica așezare urbană din Delta Dunării. Orașul Sulina este situat și locuit permanent pe ambele maluri ale Dunării, unic în România, trecerea făcându-se doar cu ambarcațiuni. Din Tulcea accesul se face pe cale navală, prin meandrele Deltei Dunării, pe Brațul Sulina, iar de pe Marea Neagră se face prin Bara Sulina. Este port la Dunăre, dar și la Marea Neagră, este final, dar și început de drum al bătrânului fluviu Dunărea.

Ce reprezintă pentru mine Sulina? Este acel oraș de la gurile Dunării unde s-au

Man mano che l'estate si avvicinava, il sole sorgeva sempre prima... Lo si intravedeva, grande e luminoso, attraverso il fogliame degli alberi. Al mattino, spalancavo le finestre perché l'aria fresca portata dalla brezza che soffiava al di là del Danubio inondasse l'appartamento. Il cinguettio degli uccelli, il tubare delle tortore e l'odore della primavera mi tenevano compagnia. Presto sarebbe arrivata l'estate e ci saremmo organizzati per le vacanze. Quali sarebbero state le nostre mete quest'anno? Abbiamo pensato che avremmo potuto visitare luoghi non troppo lontani, i monasteri della provincia di Costanza, un altro a Tulcea, un viaggio nelle meravigliose terre della Moldavia, con la città di Iași come meta molto ambita, ma anche una destinazione che mi sta particolarmente a cuore, Sulina.

Perché Sulina? Cosa rappresenta questo insediamento ai confini del mondo? È l'estremità orientale della Romania e il confine Schengen dell'Europa. È l'unico insediamento urbano sul Delta del Danubio. La città di Sulina è situata e abitata in modo permanente su entrambe le rive del Danubio, un caso unico in Romania, e il passaggio avviene esclusivamente via acqua. Da Tulcea l'accesso avviene tramite imbarcazioni, attraverso i meandri del Delta del Danubio, sul Braccio di Sulina, mentre dal Mar Nero avviene attraverso la Barra di Sulina. È un porto sul Danubio ma anche sul Mar Nero, è la fine ma anche l'inizio del percorso del vecchio fiume Danubio.

de
Florentina-Cristina
Mușat

traduzione
Clara Mitola

foto
arhiva autoarei •
archivio dell'autrice

Sulina,
o pagină de istorie

IUNIE-SEPTEMBRIE

stabilit străbunii mei, italieni, sosiți din Trieste și Lussinpiccolo la final de secol al XIX-lea, unde s-au născut bunicii mei, unde și eu îmi am rădăcinile... Sulina – cel mai vechi oraș cosmopolit al României. Totul este o poveste, un vis care începe din copilărie, continuă și care cu siguranță își încântă vizitatorii. Așadar, dacă nu ați făcut-o până acum, în următoarea vacanță, merită să pășiți pe aceste minunate meleaguri. Dincolo de orice limită, vibrația unică a Sulinei este și va rămâne mereu în inima mea și a multora.

NIMIC MAI DULCE DECÂT LOCUL UNDE TE-AI NĂSCUT ȘI PĂRINȚII CARE ȚI-AU DAT VIAȚĂ!

Revin cu drag la Sulina. Am mai fost și în vara lui 2025... Delta Dunării este unică, prin bogăția și diversitatea florei și faunei. Fluviul Dunărea curge aici liniștit, ultimele mile au un „aer” de maximă prestanță. Așa sunt și sulinienii. Analele consemnează existența unei diversități multietnice și multiconfesionale, oameni diferiți care au trăit în pace și bună prietenie. Statisticile realizate în primul sfert al secolului al XX-lea indică un număr de aproximativ 45 de etnici italieni. Cât de mândră sunt! Aici, cu siguranță sunt luați în calcul și cei din familia Chersulici (Cherulich). Matteo și Giovanna, împreună cu copiii lor Giuseppe, Giovanni, Antonio, Matteo, Maria, Nicolae și Giacomina, toți născuți și crescuți la Sulina, alături de bunicii lor, Maria și Girolamo Simat.

CASA FAMILIEI CHERSULICI (CHERSULICH) DIN SULINA

Îmi povestea adesea *nonna* Maria că aveau o casă mare, pe Strada a III-a, construită pe o fundație solidă, înaltă, placată cu piatră de râu, partea superioară fiind din lemn, vopsită în culoarea verde, acoperită cu olană. Deoarece

Cosa rappresenta Sulina per me? È quella città alle foci del Danubio dove si sono stabiliti i miei bisnonni, italiani, giunti da Trieste e Lussinpiccolo alla fine del XIX secolo, dove sono nati i miei nonni, dove ho le mie radici... Sulina – la più antica città cosmopolita della Romania. Tutto è una storia, un sogno che inizia dall'infanzia, continua e che sicuramente incanta i visitatori. Quindi, se non l'avete ancora fatto, durante la prossima vacanza vale la pena visitare queste meravigliose terre. Al di là di ogni limite, l'atmosfera unica di Sulina è e rimarrà per sempre nel mio cuore e in quello di molti altri.

NON C'È NIENTE DI PIÙ DOLCE DEL LUOGO IN CUI SEI NATO E DEI GENITORI CHE TI HANNO DATO LA VITA!

Torno con piacere a Sulina. Ci sono stata anche nell'estate del 2025... Il Delta del Danubio è unico, per la ricchezza e diversità della sua flora e della fauna. Il Fiume Danubio qui scorre placido, le ultime miglia hanno un'«aria» di massima prestanza. Sono così anche gli abitanti di Sulina. Gli annali attestano l'esistenza di diversità multietnica e multiconfessionale, persone diverse che hanno vissuto in pace e buona amicizia. Le statistiche realizzate nel primo quarto del XX secolo indicano un numero approssimativo di 45 persone di etnia italiana. Quanto ne sono orgogliosa! Qui, di certo sono inclusi anche i membri della famiglia Chersulici (Chersulich). Matteo e Giovanna, insieme ai loro figli Giuseppe, Giovanni, Antonio, Matteo, Maria, Nicolae e Giacomina, tutti nati e cresciuti a Sulina, accanto ai loro nonni, Maria e Girolamo Simat.

LA CASA DELLA FAMIGLIA CHERSULICI (CHERSULICH) A SULINA

Nonna Maria mi raccontava spesso della loro grande casa sulla III Strada, costruita su solide

Dunărea la Sulina
(carte poștală veche)

Il Danubio a Sulina
(vecchia cartolina)

Sulina, una pagina
di storia

exista frecvent riscul de inundații, accesul se făcea urcând cele câteva trepte. O curte mare, cu gard din lemn, amplasată pe colț, avea acces dublu. Pământul din curte, arid, nu permitea culturi sănătoase, dar câteva flori multicolore și câteva rânduri de legume erau „oaza de verde” vărată. Câteva păsări ouătoare, o pisică, un câine, iar la streășina casei atârna în fiecare vară o colivie cu păsări cântătoare.

Camerele erau destul de multe, suficiente cât să adăpostească trei generații, patru adulți și șapte copii! La față, aveau așa numita cameră verde, încăperea în care se aduna familia în zilele de sărbătoare de peste an, Crăciunul, Anul Nou, Sfintele Sărbători Pascale sau alte evenimente fericite. De ce camera verde? Pentru că era culoarea favorită a familiei, cea de pe steagul Italiei, *bandiera d'Italia*. Casa și multe decorațiuni păstrau linia cromatică.

Sărbătorile erau prilej de bucurie pentru cei mici, dar și pentru cei mari. *Nona* Maria îmi povestea că împreună cu *nona* ei, *signora* Maria, în zilele premergătoare, aranjau camera. Făceau curățenie, alegeau fețele de masă, milieurile, șervețelele potrivite, vesela și tacămurile adecvate evenimentului. De prepararea bucatelor se ocupau adulții. După participarea la Sfânta Liturghie din Biserica Romano-Catolică, membrii familiei se adunau în jurul mesei, alături de invitați, persoane dragi, rude sau prieteni, marcând evenimentul. Majoritatea nu aveau rude directe, iar un eveniment important din viața familiei îl petreceau cu vecini, prieteni sau colegi. Așa se face că s-au înrudit între ei, în cele mai multe cazuri, prin cununii și botezul copiilor. Iar cum familiile erau numeroase, rudele s-au înmulțit, s-au creat legături solide care s-au menținut și după ce s-au mutat din Sulina. Fie că erau conaționali italieni sau de alte naționalități, de cele mai multe ori erau familii de religie catolică cu care se întâlneau foarte des la biserică. Îmi amintesc câteva nume în compania cărora petreceau multe sărbători, Caruana, Buhagiar, Zambre, Viscocil, Sezanov, pe care le-am reîntâlnit și la Brăila.

Privesc acum străzile și casele din Sulina. Sunt departe de imaginile care au marcat existența lor din perioada de glorie, imortalizate în miile de cărți poștale care au circulat de-a lungul vremii.

BISERICA ROMANO-CATOLICĂ „SFÂNTUL NICOLAE”

Biserica Romano-Catolică cu hramul „Sfântul Nicolae” este astăzi un monument istoric. Construită între anii 1862-1863, a fost ridicată și întreținută de către Comunitatea Italianilor din

fondamenta, alta, rivestita in pietra di fiume, con la parte superiore in legno, dipinta di verde e ricoperta di tegole. Poiché esisteva un frequente rischio di inondazioni, per accedervi bisognava salire alcuni gradini. Un grande cortile, con una recinzione di legno situata all'angolo, aveva una doppia entrata. La terra del cortile, arida, non permetteva colture rigogliose, ma alcuni fiori multicolori e qualche filare di ortaggi costituivano «l'oasi di verde» estiva. Qualche gallina, un gatto, un cane e, sotto la grondaia della casa, ogni estate era appesa una gabbia con uccelli canterini.

Le camere erano piuttosto numerose, sufficienti per ospitare tre generazioni, quattro adulti e sette bambini! Sul davanti c'era la cosiddetta stanza verde, la camera in cui la famiglia si riuniva nei giorni di festa durante l'anno, a Natale, a Capodanno, durante le Sante Festività Pasquali o in occasione di altri eventi gioiosi. Perché la stanza verde? Perché era il colore preferito della famiglia, quello della bandiera italiana. La casa e molte decorazioni riprendevano quella combinazione cromatica.

Le feste erano un'occasione di gioia per i bambini e per gli adulti. Nonna Maria mi raccontava di come, con sua nonna, la signora Maria, nei giorni precedenti, sistemassero la camera. Facevano le pulizie, sceglievano le tovaglie, i centrini, i tovaglioli adatti, le stoviglie e le posate per l'occasione. Gli adulti si occupavano delle pietanze. Dopo aver partecipato alla Santa Messa nella Chiesa Cattolica, i membri della famiglia si raccoglievano intorno alla tavola, insieme agli invitati, alle persone care, ai parenti o agli amici, per celebrare l'evento. La maggior parte di loro non aveva parenti stretti e trascorreva gli eventi importanti della vita familiare con vicini, amici o colleghi. È così, nella maggior parte dei casi, si sono imparentati tra loro attraverso i matrimoni e il battesimo dei figli. E poiché le famiglie erano

Sulina, Biserica și Școala Romano-Catolică (carte poștală veche)

Sulina, Chiesa e scuola cattolica romana (vecchia cartolina)

Sulina, deci și de persoane aparținând familiei mele.

Câte momente fericite s-au petrecut în această biserică! Căsătoria străbunicilor, botezul celor șapte copii ai lor, Prima împărtașanie, Prima Comuniune, multe alte evenimente și sărbători religioase. Declanșarea Primului Război Mondial și încetarea activității Comisiei Europene a Dunării au determinat familia să părăsească Sulina și să se mute la Brăila.

CIMITIRUL COSMOPOLIT DIN SULINA

Înainte de vărsarea în Marea Neagră, pe malul drept al Dunării, se afla Cimitirul Cosmopolit. Aici își dorm somnul de veci, sub lespezi reci – adevărate opere de artă cioplite în piatră, cu autori necunoscuți – cetățeni de diferite confesiuni religioase și peste 21 de naționalități.

Se pare că acest obiectiv este unic în țară și chiar în Europa. O plimbare printre mormintele și monumentele sale este o incursiune a prezentului în oglinda trecutului.

Citesc diferite nume gravate pe monumente. Au rezonanță diversă, greacă, engleză, italiană, franceză, iudaică... Exact cum spunea *nona* Maria că la Sulina trăiau toate națiile... după ce au murit, cimitirul le-a devenit casă pe veci. Aici, în pământul nisipos, se află rămășițele pământestii ale lui Girolamo Simat, născut la Trieste, stră-străbunicul meu.

Uzina de apă
(carte poștală veche)

Centrale idrica
(vecchia cartolina)

Sulinienii de astăzi sunt oameni frumoși, calzi, și, dacă le-ai trecut pragul, ți-au devenit prieteni, iar ușa casei va rămâne mereu deschisă pentru tine. Inexplicabil, parfumul Deltei se simte în fiecare casă. Vibrația Sulinei trăiește în inima mea, acolo unde va rămâne mereu.

numeroase, i parenti si sono moltiplicati, creando legami solidi che sono rimasti anche dopo la loro partenza da Sulina. Che fossero connazionali italiani o di altre nazionalità, nella maggior parte dei casi si trattava di famiglie di religione cattolica con cui si incontravano molto spesso in chiesa. Ricordo alcuni nomi con cui trascorrevano molte feste, Caroana, Buhagiar, Zambre, Viscocil, Sezanov, che ho ritrovato anche a Brăila.

Guardo adesso le strade e le case di Sulina. Sono lontane le immagini che hanno marcato le loro esistenze nel periodo di gloria immortalato nelle migliaia di cartoline che sono circolate nel tempo.

LA CHIESA CATTOLICA «SFÂNTUL NICOLAE»

La Chiesa Cattolica dedicata a San Nicola oggi è un monumento storico. Costruita tra il 1862 e il 1863, è stata eretta e sostenuta dalla Comunità degli Italiani di Sulina, quindi anche dai membri della mia famiglia.

Quanti momenti felici si sono consumati in questa chiesa! Il matrimonio dei bisnonni, il battesimo dei loro sette figli, la Prima confessione, la Prima Comunione, molti altri eventi e celebrazioni religiose. Lo scoppio della Prima Guerra Mondiale e la cessazione dell'attività della Commissione Europea del Danubio hanno spinto la famiglia a lasciare Sulina e a trasferirsi a Brăila.

IL CIMITERO COSMOPOLITA DI SULINA

Prima di riversarsi nel Mar Nero, sulla riva destra del Danubio c'era il Cimitero Cosmopolita. Qui riposano in pace, sotto fredde lapidi – vere e proprie opere d'arte scolpite nella pietra da autori sconosciuti – cittadini di diverse confessioni religiose e di oltre 21 nazionalità.

A quanto pare, si tratta di un luogo unico nel paese e perfino in Europa. Una passeggiata tra le sue tombe e i suoi monumenti è un viaggio del presente nello specchio del passato.

Leggo i vari nomi incisi sui monumenti. Hanno risonanze diverse, greche, inglesi, italiane, francesi, ebraiche... Proprio come diceva nonna Maria, a Sulina vivevano tutte le nazioni... dopo la morte, il cimitero è diventato la loro casa eterna. Qui, nel terreno sabbioso, riposano le spoglie di Girolamo Simat, nato a Trieste, il mio bis-bisnonno.

Gli abitanti di Sulina di oggi sono persone belle, cordiali e, una volta varcata la soglia delle loro case, diventano tuoi amici e la loro porta rimarrà sempre aperta per te. In modo inspiegabile, il profumo del Delta si avverte in ogni casa. L'anima di Sulina vive nel mio cuore, dove rimarrà per sempre.

Asociația Italienilor
din România - RO.AS.IT.

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

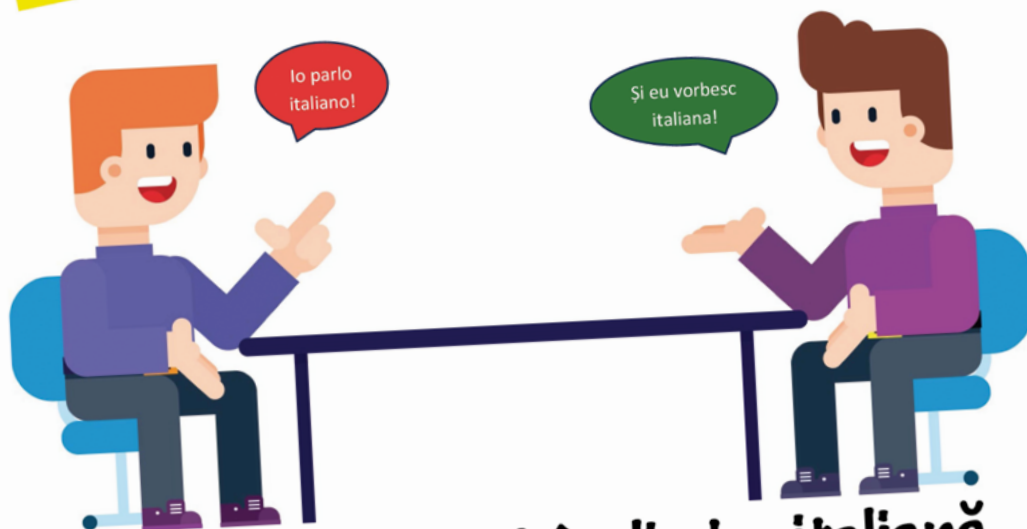

DEPARTAMENTUL PENTRU
RELAȚII INTERETNICE

DIVERSITATEA
REUNEȘTE
IDENTITĂȚI

Concursul • IO PARLO ITALIANO EU VORBESC ITALIANA • 4 mai - 30 octombrie 2026 *ediția a VIII-a*

Concurs de eseuri în limba italiană
adresat elevilor de gimnaziu și liceu

Inclus în calendarul oficial al Ministerului Educației și Cercetării

Pentru a accesa regulamentul și formularul de
înscrisoare vă rugăm să vizitați site-ul roasit.ro

SIAMO DI NUOVO INSIEME

PIAZZA ROMANA

„IO parlo italiano / EU vorbesc italiana” ajunge la cea de-a **opta** ediție

de
Olivia Simion

traduzione
Clara Mitola

A opta ediție a concursului „IO PARLO ITALIANO / EU VORBESC ITALIANA”, organizat de Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT. și aprobat de Ministerul Educației și Cercetării, în conformitate cu ANEXA nr. 5 la O.M.E.C. nr. 3153/28.01.2026 se apropie de faza finală. Eserile elevilor mai pot fi transmise până la data de 28 septembrie 2026 la adresa de e-mail: ioparlo@roasit.ro.

Concursul dedicat promovării limbii materne italiene se adresează elevilor din unitățile de învățământ gimnazial (începând cu clasa a VII-a) și liceal din toată țara și cuprinde două etape, una care testează rigoarea exprimării scrise, și una care vizează spontaneitatea dialogului oral. Ambele etape ale concursului sunt obligatorii, iar neparticiparea la una dintre ele atrage descalificarea.

Până la 28 septembrie 2026, tinerii creatori își pot trimite eseurile și formularele de înscriere pe adresa dedicată, ioparlo@roasit.ro. În mod simbolic, cea de-a doua etapă – dialogul online cu evaluatorii – se va desfășura în a treia săptămână din octombrie, în cadrul Săptămânii Limbii Italiene în Lume.

Concursul a luat naștere cu scopul de a identifica tineri din toată țara care au origini italiene sau care iubesc limba italiană și au nevoie de „o scenă” de manifestare pentru talentul și cunoștințele lor. Așteptăm, așadar, să vă cunoaștem poveștile pentru că fiecare nouă ediție de concurs ne înfățișează tineri cu trasee de viață interesante, ce, într-un fel sau altul, se intersectează cu Italia: copii a căror țară natală este Italia, dar care au revenit în România cu familiile, tineri pentru care Italia reprezintă puntea către strămoși ori părinți, dar și tineri pentru care Italia înglobează visul și pasiunea. Fiecare eseu este o odă adusă frumuseții, muzicalității și universalității limbii italiene.

L’ottava edizione del concorso «IO PARLO ITALIANO / EU VORBESC ITALIANA» organizzato dall’Associazione degli italiani di Romania – RO.AS.IT e approvato dal Ministero dell’Istruzione e della Ricerca, in conformità con l’ALLEGATO n. 5 all’O.M.E.C. n. 3153/28.01.2026, sta entrando nella sua fase finale. I saggi degli studenti possono ancora essere inviati entro il 28 settembre 2026 all’indirizzo e-mail: ioparlo@roasit.ro.

Il concorso dedicato alla promozione della lingua madre italiana è rivolto agli studenti delle scuole medie (a partire dalla classe VII) e delle scuole superiori di tutto il paese e si articola in due tappe, una volta a verificare il rigore dell’espressione scritta e l’altra a valutare la spontaneità del dialogo orale. Entrambe le tappe del concorso sono obbligatorie e la mancata partecipazione a una delle due comporta la squalifica.

Fino al 28 settembre 2026, i giovani creatori potranno inviare i loro saggi e i moduli di iscrizione all’indirizzo dedicato, ioparlo@roasit.ro. Simbolicamente, la seconda fase – il dialogo online con i valutatori – si svolgerà nella terza settimana di ottobre, nell’ambito della Settimana della Lingua Italiana nel Mondo.

Il concorso è nato con lo scopo di individuare giovani di tutto il paese che abbiano origini italiane o che amino la lingua italiana e abbiano bisogno di «un palcoscenico» su cui dimostrare il loro talento e le loro conoscenze. Aspettiamo, perciò, di conoscere le vostre storie perché ogni nuova edizione del concorso ci presenta ragazzi e ragazze con percorsi di vita interessanti che, in un modo o nell’altro, si intrecciano con l’Italia: bambini nati in Italia, ma che sono tornati in Romania con le loro famiglie, giovani per i quali l’Italia rappresenta un ponte verso gli antenati o i genitori, ma anche giovani per i quali l’Italia incarna il sogno e la passione. Ogni saggio è un’ode alla bellezza, alla musicalità e all’universalità della lingua italiana.

«IO parlo italiano / EU vorbesc italiana»
arriva alla sua **ottava** edizione

L'incompiuta Scarzuola, un'inaspettata città ideale

Percorrendo i sentieri della Penisola, sempre alla ricerca di mete turistiche meno battute, questa volta abbiamo raggiunto l'Umbria, cuore verde d'Italia, famosa per i suoi borghi medievali, le sue colline e boschi e per la profonda connessione che lega le sue tradizioni alla natura e al misticismo.

Nel 2026 ricorrono gli 800 anni dalla fine della vita terrena di San Francesco, figura fondamentale nella storia del cristianesimo, fondatore dell'Ordine Franciscano, considerato il protettore spirituale degli animali, della natura e dell'Italia. Papa Leone XIV ha proclamato l'Anno Giubilare Franciscano (celebrato dal 10 gennaio 2026 al 10 gennaio 2027) e, per la prima volta nella storia, alcune reliquie del corpo di San Francesco sono state portate anche in Romania. Il pellegrinaggio nazionale si svolge dal 31 luglio al 17 ottobre 2026 e comprende tappe in numerose località di tutte le regioni del paese, tra cui alcune legate alla presenza delle comunità storiche italiane: Pârâul Rece, Târgoviște, Galați, Bacău, București, Roman e altre ancora. Questo giubileo è uno dei motivi che ci hanno spinto a proporvi, per l'attuale edizione dell'itinerario turistico, una cittadina la cui fondazione è legata, almeno nella leggenda, alla presenza di San Francesco.

In provincia di Terni, immersa nel più classico paesaggio rurale umbro di boschi fitti, colline coltivate e piccoli borghi in pietra, la località di La Scarzuola (frazione di Montegiove, nel comune di

Străbătând potecile Peninsulei, mereu în căutare de destinații turistice mai puțin bătătorite, de data aceasta poposim în Umbria, inima verde a Italiei, renumită pentru orașelele sale medievale, coline și păduri, precum și pentru legătura profundă care unește tradițiile sale cu natura și misticismul.

În 2026 se împlinesc 800 de ani de la sfârșitul vieții pământești a Sfântului Francisc, figură fundamentală în istoria creștinismului, fondatorul Ordinului Franciscan, considerat protectorul spiritual al animalelor, al naturii și al Italiei. Papa Leon al XIV-lea a proclamat Anul Jubiliar Franciscan (celebrat între 10 ianuarie 2026 și 10 ianuarie 2027) și, pentru prima dată în istorie, relicve din trupul Sfântului Francisc au fost aduse și în țara noastră. Pelerinajul național se desfășoară între 31 iulie și 17 octombrie 2026, și cuprinde opriri în numeroase localități din toate zonele țării, între care și unele legate de prezența comunităților italiene istorice: Pârâul Rece, Târgoviște, Galați, Bacău, București, Roman ș.a. Acest jubileu este unul dintre motivele care ne-au determinat să vă propunem pentru ediția de față a itinerarului turistic un orașel a cărui întemeiere se leagă, ce puțin în legendă, de prezența Sfântul Francisc.

În provincia Terni, cufundată în cel mai clasic peisaj rural umbrian, format din păduri dese, coline cultivate și mici sate din piatră, localitatea

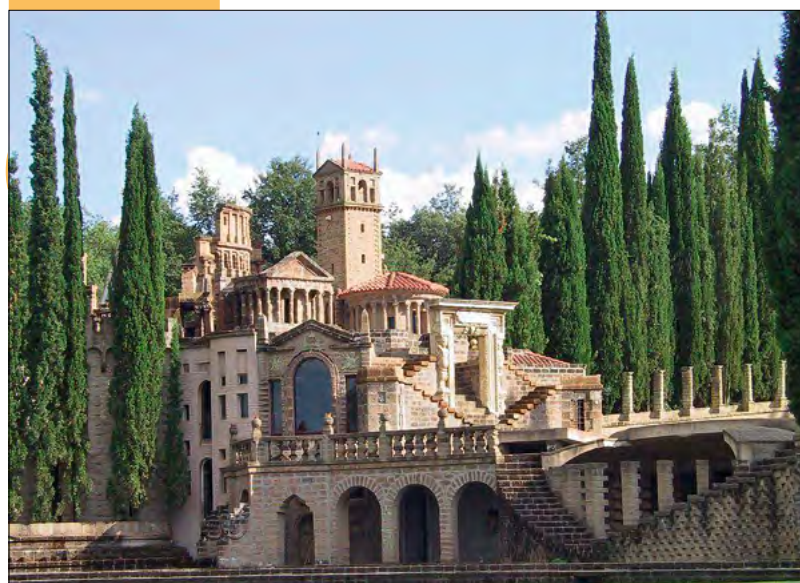
RTURISTIC

IUNIE-SEPTEMBRIE

Montegabbione) affascina da quasi mezzo secolo i suoi visitatori che, entrandovi, piombano dentro un'utopia architettonica, immaginata come città ideale dal suo creatore e architetto Tomaso Buzzzi.

La località è citata dalle cronache medievali già nel XIII secolo, quando, secondo la leggenda, San Francesco d'Assisi avrebbe piantato una rosa e un alloro per poi costruire, in quello stesso punto, una capanna con una pianta lacustre detta «scarza» (da qui, anche il nome della località). Per ricordare l'evento, nel 1243 i conti di Marsciano avrebbero edificato una chiesa e un convento, complesso che molti secoli dopo, più esattamente nel 1956, sarebbe stato acquistato e restaurato dall'architetto milanese Buzzzi che, accanto alle strutture medievali, avrebbe poi creato la sua personalissima città ideale.

Sebbene i lavori di edificazione della città dureranno un ventennio, dal 1958 al 1978, La Scarzuola rimarrà ugualmente incompleta per espressa volontà del suo creatore che, poco prima di passare a miglior vita (sarebbe morto nel 1981), decise di mostrare la sua opera al mondo, svelando un luogo concepito come un vero inno all'archi-

tettura e alla storia dell'uomo e che, nelle parole di Buzzzi, «rappresenta il Mondo in generale e in particolare il mio Mondo, quello dell'arte, della cultura, della mondanità, dell'eleganza, dei piaceri e anche dei vizi, della ricchezza e dei poteri, in cui però ho fatto spazio alle oasi di raccoglimento, di studio e di lavoro, di musica e di silenzio...».

Nella pratica, visitare La Scarzuola significa seguire un percorso a spirale che si snoda nel verde intorno a edifici di stili e dimensioni diverse, tra i quali spiccano sette teatri (Teatro Erroso, Teatrum Mundi, Teatro dell'Infinito, Teatro dell'Acqua ecc.), elementi architettonici ispirati a Villa Adriana e Villa d'Este, una Torre di Babele, la Grande Madre e la Bocca di Giona, fino ai sette edifici dell'Acropoli, che citano e sovrappongono alcune delle forme più emblematiche della storia

La Scarzuola (fracțiune a localității Montegiove, în comuna Montegabbione) își fascinează vizitatorii de aproape o jumătate de secol, aceștia, de îndată ce pășesc în interior, plonjând într-o utopie arhitecturală, imaginată ca un oraș ideal de către creatorul și arhitectul său, Tomaso Buzzzi.

Localitatea este atestată în cronicile medievale încă din secolul al XIII-lea, când, potrivit legendei, Sfântul Francisc din Assisi ar fi plantat aici un trandafir și un dafin pentru ca apoi să construiască, în același loc, o colibă dintr-o plantă lacustră numită „scarza” (de aici provenind și numele localității). Pentru a comemora evenimentul, în 1243, conții de Marsciano ar fi edificat o biserică și o mănăstire, complex care multe secole mai târziu, mai exact în 1956, avea să fie cumpărat și restaurat de arhitectul milanese Buzzzi, care, lângă structurile medievale, avea să își creeze ulterior propriul său oraș ideal extrem de personal.

Deși lucrările pentru edificarea orașului vor dura două decenii, din 1958 până în 1978, La Scarzuola va rămâne totuși incompletă din voința expresă a creatorului său, care, cu puțin timp înainte de a se stinge (avea să moară în 1981), a decis să își arate opera lumii, dezvăluind un loc conceput ca un adevărat imn închinat arhitecturii și istoriei omului și care, în cuvintele lui Buzzzi, „reprezintă Lumea în general și în special Lumea

Scarzuola
incompletă, un
neasteptat oraș ideal

dell'architettura, dal Partenone al Colosseo, dal Pantheon alla Piramide. Quello immaginato da Buzzi, infatti, non è solo un percorso architettonico ma quasi un viaggio iniziatico, spirituale e psicanalitico, alla scoperta dell'uomo e di sé stessi. Le forme del passato diventano così archetipi, caricandosi di significati psicologici, filosofici ed esoterici, mentre il visitatore attraversa una successione di spazi che alludono alla vita, alla conoscenza, alla memoria e all'inconscio. L'architettura si trasforma allora in un grande teatro dell'esistenza, in cui il viaggio attraverso la città buzziana coincide con un viaggio dentro l'individuo.

Ancora una curiosità: visitare il complesso della Scarzuola (è aperto tutto l'anno e offre visite guidate su prenotazione) vuol dire anche conoscere Marco Solari, l'eccentrico nipote dell'eccentrico Buzzi, che dopo la morte dello zio ha continuato a occuparsi della Scarzuola e che ancora oggi vive al suo interno. È lui ad accompagnare i turisti alla scoperta di uno dei luoghi tra i più bizzarri d'Italia, con visite guidate che spesso possono assumere toni provocatori o ironici, di certo poco convenzionali... Del resto, alla Scarzuola anche la guida sembra essere parte dello spettacolo!

mea, cea a artei, a culturii, a mondenității, a eleganței, a plăcerilor și, totodată, a viciilor, a bogăției și a puterii, în care am făcut însă loc și oazelor de reculegere, de studiu și de lucru, de muzică și de liniște...”

În practică, a vizita La Scarzuola înseamnă a urma un traseu în spirală care șerpuiește prin verdețată în jurul unor clădiri de stiluri și dimensiuni diferite, printre care se remarcă șapte teatre (Teatrul de Iarbă, Teatrul Mundi, Teatrul Infinitului, Teatrul Apei etc.), elemente arhitecturale inspirate din Villa Adriana și Villa d'Este, un Turn Babel, Marea Mamă și Gura lui Iona, până la cele șapte clădiri ale Acropolei, care redau și suprapun unele dintre cele mai emblematice forme din istoria arhitecturii, de la Partenon la Colosseum, de la Pantheon la Piramidă. Într-adevăr, ceea ce a fost imaginat de Buzzi nu este doar un parcurs arhitectural, ci aproape o călătorie inițiatică, spirituală și psihanalitică, spre descoperirea omului și a sinelui. Formele trecutului devin astfel arhetipuri, încercându-se cu semnificații psihologice, filosofice și ezoterice, în timp ce vizitatorul traversează o succesiune de spații care fac aluzie la viață, la cunoaștere, la memorie și la inconștient. Arhitectura se transformă astfel într-un mare teatru al existenței, în care călătoria prin orașul lui Buzzi coincide cu o călătorie în interiorul sinelui.

Încă o curiozitate: a vizita complexul Scarzuola (care este deschis tot anul și oferă tururi ghidate pe bază de rezervare) înseamnă, în același timp, a-l cunoaște pe Marco Solari, excentricul nepot al excentricului Buzzi, care, după moartea unchiului său, a continuat să se ocupe de Scarzuola și care locuiește și astăzi în interiorul acesteia. El este cel care îi însoțește pe turiști în descoperirea unuia dintre cele mai bizare locuri din Italia, cu tururi ghidate care de multe ori pot căpăta tonuri provocatoare sau ironice, cu siguranță puțin convenționale... De altfel, la Scarzuola, chiar și ghidul pare să facă parte din spectacol!

pagine realizate de
• pagini realizate de
Clara Mitola

traducere
Olivia Simion

foto: worldofmarcos.com

foto: worldofmarcos.com

foto: worldofmarcos.com

JURNAL TURISTIC

Iunie-Septembrie

Ingredienti

1 pollo · 30 g di grasso di prosciutto o di pancetta · 300 g di passata di pomodoro
4 cucchiaini di olio extra vergine di oliva · 2 rametti di rosmarino · 1 spicchio d'aglio
1/2 bicchiere di vino bianco
1 bicchiere d'acqua
sale
pepe

Procedimento:

Lavare il pollo, tagliarlo a pezzi e inserirlo in una pentola insieme all'olio, aglio, rosmarino e al grasso del prosciutto (o pancetta). Aggiungere sale e pepe. Far rosolare a fiamma viva, aggiungere il vino e farlo evaporare, a quel punto aggiungere la salsa di pomodoro e l'acqua. Lasciar cuocere per circa un'ora a fiamma moderata.

Pollo alla rabbiona (pollo all'arrabbiata)

Pui arrabbiata

Ingrediente

un pui · 30 g de *prosciutto* sau *pancetta* pentru grăsime · 300 g de roșii pasate
patru linguri de ulei de măsline extra virgin · două crenguțe de rozmarin
un cățel de usturoi · jumătate de pahar cu vin alb
un pahar de apă
sare
piper

Preparare:

Se spală puiul, se taie în bucăți și se pune într-o oală împreună cu uleiul, usturoiul, rozmarinul și partea grasă de la *prosciutto* sau *pancetta*. Se adaugă sare și piper. Se rumenește la foc iute, se adaugă vinul și se lasă să se evapore, iar apoi se adaugă sosul de roșii și apa. Se lasă să fiarbă timp de aproximativ o oră la foc moderat.

ASOCIAȚIA ITALIENILOR DIN ROMÂNIA - RO.AS.IT. · STR. ION LUCA CARAGIALE NR. 24, 020045 BUCUREȘTI

TEL.: +4 0372 772 459; FAX: +4 021 313 3064

WWW.ROASIT.RO